

Українська бібліотечна асоціація

**Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв**

**IX Міжнародна науково-практична
конференція**

**«Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта:
орієнтири співтворення»**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**26 лютого – 1 березня 2019 року,
сmt. Славське Львівської обл.**

Київ 2019

УДК 378:02](477+4)(063)

М58

IX Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта: орієнтири співтворення»: збірник матеріалів / Укр. бібл. асоц. ; редкол. : В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузева, В. В. Загуменна, І. О. Шевченко, Я. Є. Сошинська. – Електрон. вид. – Київ : УБА, 2019. – 80 с.

ISBN 978-966-97740-3-3

Наукове видання вміщує доповіді та виступи учасників міжнародної науково-практичної конференції Української бібліотечної асоціації – відомих науковців та фахівців, що представляють бібліотеки і заклади вищої освіти.

У матеріалах збірника розкрито глобальні виклики до бібліотечно-інформаційної освіти, її стандарти та орієнтири, обумовлені освітньою реформою в Україні, питання організації та методики професійного навчання, роль менторства для професійного розвитку бібліотекарів. Окремою проблемою конференції стали прикладні аспекти інноваційної діяльності сучасних бібліотек, зокрема в освітньому контексті.

Рекомендовано до друку Президією Української бібліотечної асоціації, протокол №2 від 22 березня 2019 р.

Редакційна колегія:

В. С. Пашкова, доктор історичних наук, доцент

О. В. Воскобойнікова-Гузева, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник

В. В. Загуменна, кандидат педагогічних наук, професор

І. О. Шевченко, кандидат педагогічних наук, доцент

Я. Є. Сошинська, кандидат історичних наук, доцент

© Українська бібліотечна асоціація, 2019

© Автори, 2019

Зміст

Розділ 1. Безперервна інформаційно-бібліотечна освіта: національний та світовий контекст.....	5
<i>Загуменна В. В.</i> Майбутнє бібліотечної освіти: глобальні виклики.....	5
<i>Яковенко О. Г.</i> Сучасні стандарти безперервної освіти в бібліотечно-інформаційній сфері	7
<i>Лубенець О. В.</i> Професійна бібліотечна освіта: вимоги часу.....	13
<i>Антоник О. В., Зубко Н. Н., Стадник О. В.</i> Підготовка фахівців для книжкової справи в Українській академії друкарства: актуалізація системного підходу в нових освітніх реаліях.....	17
<i>Сошинська В. Є.</i> Викладання дисципліни «Електронна комерція» у Київському університеті імені Бориса Грінченка.....	22
<i>Сошинська Я. Є.</i> Управління персоналом в медійних організаціях: актуальні завдання професійної підготовки.....	24
<i>Сербін О. О., Кулик Є. В.</i> Менторство та наставництво для професійного розвитку бібліотекарів: можливості для кожного – кожному по можливостях.....	26
<i>Скібіна О. О.</i> Науково-методичний супровід професійного зростання бібліотекарів закладів освіти Донецької області.....	30
Розділ 2. Бібліотека та управління знаннями.....	36
<i>Гранчак Т. Ю.</i> Let`s play. Гра як інтерактивна технологія формування бібліотечно-інформаційного середовища управління знаннями.....	36
<i>Чорний В. В.</i> Новій українській школі – нова бібліотека: постановка проблеми.....	41
<i>Дубіна С. В.</i> Бібліотечна платформа для неформальної освіти дорослих.....	44
<i>Кириленко О. Г.</i> Використання інформаційних продуктів НБУ імені Ярослава Мудрого для організації бібліотечних ІПС.....	49
Розділ 3. Сучасні бібліотекарі та бібліотеки: розвиток та інновації.....	53
<i>Хіміч Я. О.</i> Креативне мислення та інноваційна діяльність бібліотек.....	53
<i>Шостак В. М.</i> Відповідальність сучасного бібліотекаря як чинник розвитку бібліотечної справи.....	56
<i>Скабодіна А. В., Філіна А. П.</i> Діяльність наукової бібліотеки закладу вищої освіти: досягнення, проблеми та перспективи.....	59

<i>Семенова Л. А., Семенова Л. А.</i> Технології дистанційного навчання як фактор розвитку та модернізації університетської бібліотеки.....	61
<i>Якубенко Я. А.</i> Використання наукової концепції бібліотечного маркетингу взаємовідносин: до постановки питання.....	67
Розділ 4. Актуальні питання бібліотечної справи.....	71
<i>Мотько А. О.</i> Стратегія Української бібліотечної асоціації як документна проекція орієнтирів.....	71
<i>Кириленко О. Г., Литвинова Л. А.</i> Новий міжнародний договір з авторського права.....	74
<i>Шелест Т. С.</i> Особливості періодичних видань бібліотекознавчого змісту 20-х–40-х років ХХ ст. в Україні.....	77

Розділ 1. Безперервна інформаційно-бібліотечна освіта: національний та світовий контекст

УДК 37:02](045)

Загуменна Віра Вікторівна

кандидат педагогічних наук, професор

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ, Україна

МАЙБУТНЄ БІБЛІОТЕЧНОЇ ОСВІТИ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ

У Порядку денному з питань розвитку на період до 2030 р., ухваленому на Саміті ООН 2015 р., були визначені Глобальні цілі сталого розвитку, яких мають дотримуватися всі країни світу. Офіційно визначено 17 цілей та відповідно до кожної з них – 169 конкретних завдань. Бібліотеки при цьому визнаються важливими гравцями у сфері реалізації Глобальних цілей сталого розвитку. Зазначені цілі, по суті, є тими глобальними викликами, які стоять перед суспільством в цілому [3].

У цьому контексті важливо також зацентрувати увагу на глобальній інформатизації, яка має значний вплив на певні напрями діяльності, зокрема освіту, в тому числі, й бібліотечну. Глобальна інформатизація характеризується: масовою комп'ютеризацією всіх сфер суспільного життя; розвитком електронних інформаційних технологій; стрімким зростанням виробництва нової інформації та масовим інфотворенням у сфері електронних ресурсів; розвитком системи соціальних інформаційних комунікацій; зростанням впливу інформаційно-комунікативних технологій на всі сфери сучасної діяльності.

Що це означає для вищої освіти майбутнього? По-перше, це втрата закладами вищої освіти монополії на знання, по-друге, проблеми рівного і відкритого доступу до освіти та інформації, по-третє, це інтеграція технологій, а також поява нових ролей в освіті, зокрема взаємодія з громадськістю, адвокація та комунікації.

Щодо міжнародних зв'язків, дослідники прогнозують підвищення попиту на навчання за кордоном; появу нових можливостей навчання за кордоном з акцентом на двосторонньому обміні студентами та науковими проектами, що здебільшого будуть характеризуватися міжгалузєвою співпрацею.

Особливого значення продовжують набувати масові відкриті онлайн-курси (МООС), котрі торкнуться всіх галузей освіти з появою багатогалузевого партнерства. Надання

приватної освіти та особиста участь в освіті поширяться по всьому світу; стане менш помітною різниця між державними та приватними закладами освіти.

У подальшому буде спостерігатися: розпад звичної системи освіти, наприклад, відвідування навчального закладу чи проходження онлайн-курсу і дистанційне прослуховування лекції; поступове зменшення кількості викладачів за рахунок появи в майбутньому спеціальних роботів, які зможуть викладати деякі дисципліни і які будуть слідувати лише заданій системі освіти, не імпровізуючи. Активно буде використовуватися навчання у вигляді гри, тобто спеціальні ігри, і буде здаватися, що ти тільки граєшся, а насправді – вивчаєш щось нове [2].

Поряд із загальними тенденціями в освіті особливого значення для бібліотекарів набуває дистанційне навчання. Враховуючи той факт, що в певних країнах не існує бібліотечної освіти як окремого напрямку, а також те, що в ряді країн, наприклад в Грузії та Литві, припинена фахова підготовка бібліотечних фахівців, дистанційні курси могли б стати частковим вирішенням цієї проблеми [1].

Слід зазначити, що Українською бібліотечною асоціацією в партнерстві з Національною академією керівних кадрів культури і мистецтв було розроблено 7 дистанційних навчальних курсів, а саме: «Інтелектуальна свобода та доступність інформації в демократичному суспільстві»; «Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек»; «Адвокація: представлення інтересів бібліотек»; «Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці»; «Технології Веб 2.0 для бібліотек: нові можливості розвитку бібліотечного середовища»; «Електронне урядування та доступ до інформації в бібліотеках»; «Бібліотеки у системі забезпечення євроінтеграційних процесів України». Відповідно до зазначених курсів здійснюється дистанційне навчання в рамках підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців.

Це свідчить про те, що сучасність і майбутнє крокують поряд. У своїй діяльності викладачі Академії активно використовують інтерактивні методи, зокрема мозкові штурми, рольові ігри, моделювання та створення виробничих ситуацій, «польові» дослідження, світові кафе, відеопрезентації та психологічні вправи.

Все це сприяє удосконаленню безперервної професійної освіти працівників бібліотечної галузі шляхом розвитку і підтримки відкритих освітніх мережевих ресурсів, підготовки навчальних програм, дистанційних курсів, обміну досвідом між освітніми навчальними закладами через конференції, семінари, тренінги та інші науково-практичні освітні форми діяльності.

Джерела:

1. Загуменна В. Дистанційна освіта бібліотекарів у віртуальному середовищі: [міжнародна конференція у Вільнюсі (Литва) 7-8 червня 2017 р.] / В. Загуменна, Т. Гранчак // Вісник Книжкової палати. – 2017. – № 6. – С. 45–47.
2. Ключові гравці галузі – про те, що сьогодні стримує систему і як вона має розвиватися [Електронний ресурс] // <https://biggggidea.com/practices/ukranska-osvita-majbutnogo-osnovni-orientiri>.
3. Пашкова В. Бібліотеки і реалізація Порядку денного ООН ДО 2030 р. / В. Загуменна // Бібліотечна планета. – 2017. – № 1. – С. 6–16.

УДК 37.041"408":021.2

Яковенко Олена Григорівна

кандидат історичних наук

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, м. Київ, Україна

СУЧАСНІ СТАНДАРТИ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Одним із процесів, зорієнтованих на якнайкращу адаптацію особистості в сучасному суспільстві, збагачення її творчого потенціалу, професійну мобільність, оперативне отримання нових знань, є безперервна освіта.

Концепція безперервної освіти виникла в 1960-х рр. Термін «безперервна освіта» вперше з'явився в 1968 р. у дослідженні під проводом Філіпа Х. Кумбса, який на той час обіймав посаду директора Міжнародного інституту планування освіти ЮНЕСКО [1, с. 72]. Після опублікування доповіді комісії під керівництвом Едгара Форса «Вчіться бути» (1972), була розроблена концепція освіти протягом усього життя [2]. У 1974 р. ЮНЕСКО визнала безперервну освіту основним принципом реформування системи освіти, засобом становлення освіченого суспільства в епоху глобалізації, «керівною конструкцією» для нововведень або реформ освіти в усіх країнах світу [3].

Сутність та основні аспекти формування системи безперервної освіти визначені в роботах відомих науковців минулого: Г. Беккера, Д. Белла, П. Друкера, Е. Тоффлера; у дослідженнях вітчизняних вчених-освітян: М. Вачевського, Р. Гуревича, Н. Дем'яненко, Т. Десятова, В. Кременя, В. Лозовецької, І. Лікарчука, Н. Ничкало, С. Сисоєвої та інших. Серед вітчизняних бібліотекознавців до проблем безперервної освіти в своїх працях зверталися: В. Бабич, Є. Кулик, В. Пашкова, О. Сербін, А. Соляник, Я. Сошинська, І. Шевченко та інші.

Концепція безперервної освіти — це сучасна система поглядів на освітню практику, яка проголошує навчальну діяльність особи як невід’ємну й природну складову її способу життя в будь-якому віці. Основна мети такої освіти — розширення й диверсифікація освітніх послуг, що доповнюють базову шкільну, середньо-спеціальну й вищу освіту, розвиток творчого потенціалу особистості з урахуванням її здібностей, самоосвіта. Призначення безперервної освіти — компенсація недоліків, упущень попередньої підготовки, поповнення знань у зв’язку з новими вимогами життя, професії [3, 4].

Критеріями безперервної освіти є поєднання загальної й професійної освіти; різноманітність змісту, засобів і методик, часу і місця навчання; можливість вільного вибору фахівцями дисциплін; рівноправна оцінка і визнання освіти не за способом її отримання, а за фактичним результатом; наявність механізмів стимулювання мотивації особистості до навчання [3].

На відміну від традиційної системи освіти, коли відбувається підготовка особистості до виконання певних функцій у сформованих соціальних і економічних умовах, система безперервної освіти орієнтована на цілісний розвиток людини як особистості, підвищення можливостей її трудової і соціальної адаптації у мінливому світі. Існує суттєва відмінність і за змістом освіти. Так, традиційна система характеризується певним перевантаженням інформаційних і фактографічних матеріалів, які досить часто не пов’язані з сучасними реаліями й інформаційними потребами фахівців. У той час як зміст безперервної освіти орієнтований на випередження розвитку суспільства, професійний супровід кар’єри, особистих навичок і якостей, інших сфер соціальної практики; передбачає наступність і багатоваріантність загальної й професійної освіти. Крім знань, умінь, навичок у зміст безперервної освіти входить досвід їх отримання й практичного застосування, шляхи й способи самостійного пошуку інформації.

Різняться також і форми й методи освіти. За традиційної системи освіти роль викладача полягає в донесенні пізнавальної інформації, відтворенні зразків минулого досвіду. При цьому домінують описові методи навчання, а практичні використовуються здебільшого для ілюстрації й наочності. У системі ж безперервної освіти викладач виконує функції організатора навчання й покликаний забезпечити індивідуальний підхід до навчання. Тут домінують продуктивні, активно-творчі методи навчання, які дозволяють здійснювати самостійну й творчу діяльність проблемно-практичного характеру [3].

Ураховуючи всі ці відмінності, констатуємо, що на противагу традиційній системі освіти, яка формує особистість, спроможну виконувати лише певні соціально-виробничі функції, безперервна освіта сприяє розвитку особистості, підготовленої до універсальної

діяльності, яка має сформовані пізнавальні запити й духовні потреби, здатна самостійно планувати й реалізовувати свої ідеї.

Становлення системи безперервної освіти ґрунтується на двох взаємопов'язаних тенденціях: вторгненні виробництва в сферу базової підготовки й проникненні навчання у виробничий процес. Відбувається стирання кордонів між різними стадіями освітнього процесу й безперервна освіта виступає не черговою стадією розвитку системи освіти, а необхідною складовою процесу інтеграції науки, освіти й виробництва [4].

За сучасних умов розвитку суспільства в цілому і, зокрема, бібліотек важливим завданням є підготовка фахівця нового типу (наукового співробітника, бібліотекаря, інженера комп'ютерних мереж), який повинен мати високий культурно-технічний рівень, уявлення про професійні особливості й закономірності роботи суміжних підрозділів, уміння співпрацювати в колективі, враховуючи інтереси інших фахівців і установи, приймати рішення в складних ситуаціях, досягати консенсусу, проявляти ініціативу.

Сучасний працівник бібліотечної сфери, як практично в будь-якій сфері діяльності, повинен мати певний рівень економічного мислення, підготовку в галузі маркетингу, інформаційну й комп'ютерну грамотність. Йому необхідна й «соціальна кваліфікація» (дисциплінованість, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, відданість і творче ставлення до справи — екстрафункціональні характеристики, тобто ті, що виходять за межі професійних якостей). Таким чином, зростає роль соціально-психологічних факторів [4]. Водночас для бібліотечного фахівця як працівника соціальної сфери, повинно стати обов'язком формування високої культури спілкування, естетичне виховання, етичні норми поведінки, різноманітна інтелектуальна діяльність.

Особлива роль у розвитку системи безперервної освіти належить керівникові бібліотечної установи. Метою кадрової політики має стати безперервне навчання всіх категорій персоналу, постійна перепідготовка й підвищення кваліфікації. Результатом такої політики стане робота висококваліфікованого, вмотивованого, винахідливого працівника, який здатен мислити нестандартно.

Для залучення до процесу реконструкції й навчання всього персоналу, кожної з його категорій керівник бібліотеки повинен попередньо роз'яснювати цілі й завдання оновлення бібліотечних процесів, технологічних перетворень, а також очікувані від них результати. До менторства (запровадження програм професійного наставництва) варто залучати, крім провідних спеціалістів бібліотек, фахівців ІТ-компаній, бізнес-тренерів, банківських працівників, викладачів профільних вишів тощо. Їм необхідно надавати свободу у вирішенні професійних завдань за умови досягнення кінцевої мети — підготовки персоналу високої кваліфікації.

Безперервну освіту кадрів у бібліотеці можливо розглядати як із позиції керівника, так із позиції працівника. Зокрема, для керівника важливо оволодіти умінням визначати, розуміти і вирішувати проблеми, що виникають; формувати й організовувати персонал управління; відтворювати й інтегрувати персонал; адаптувати й упроваджувати нововведення. Для бібліотечного персоналу безперервна освіта дозволить підтримувати на відповідному рівні й підвищувати власну кваліфікацію; отримувати професійні знання поза сферою основної діяльності та знання про інші бібліотечно-інформаційні установи й суміжні організації; розвивати здібності з планування й організації бібліотечних процесів.

Планування безперервного навчання включає два етапи: прогноз кількісного і якісного складу штатних працівників на певний період і складання планів набору, підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів [4].

Більшість форм підвищення кваліфікації пов'язані з конкретними змінами в техніці, технології, організації, асортименті бібліотечних продуктів і послуг. Задля підвищення гнучкості постійно діючої системи безперервної освіти у бібліотеках проводять різноманітні заходи, спрямовані на підвищення кваліфікації працівників. Так, наприклад, у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) система підвищення кваліфікації побудована з урахуванням цільової аудиторії (наукові, бібліотечні співробітники), рівня професійної підготовки, досвіду роботи та включає загальнобібліотечні й заходи для окремих відділів, поєднує науково-теоретичні й прикладні форми навчання.

Серед традиційних форм роботи – лекції, консультації, семінари, практикуми, тренінги, ефективність яких перевірена часом і полягає в органічному поєднанні теорії й практики з розвитком і вдосконаленням методик і технологій; у структурних підрозділах бібліотеки регулярно відбуваються огляди фахової періодики й нових надходжень документів, ознайомлення співробітників з професійною літературою. Для нових співробітників постійно організовуються екскурсії для ознайомлення з масштабною й багатопрофільною діяльністю НБУВ.

У 2018 році важливими для фахівців НБУВ стали заняття з оформлення наукових публікацій, упровадження цифрових ідентифікаторів (DOI) для наукових статей і монографічних видань. Низка заходів була присвячена роботі із загальнобібліотечною АБІС, обговоренню питань оцифрування документів різного формату й методики організації цифрової колекції в бібліотеці. Були проведені методичні семінари, які ознайомили фахівців із новими можливостями використання іноземних БД, передплаченими е-ресурсами, розвитком наукометрії в Україні й світі. Спільно з фахівцями інших систем і відомств для бібліотекарів наукових установ НАН України були проведені семінари-практикуми з методики впровадження УДК, присвоєння класифікаційних індексів тощо.

Співробітники НБУВ удосконалювали професійні знання, вивчали новітні тенденції розвитку бібліотечної справи шляхом участі в міжнародних, всеукраїнських конференціях, науково-практичних заходах як у бібліотеці, так і в інших бібліотечно-інформаційних установах.

Формою підвищення кваліфікації є ротація працівників на робочих місцях і в структурних підрозділах бібліотеки. Йдеться також про створення різних проблемних цільових груп, які носять тимчасовий характер. У їхнє завдання входять підвищення якості продукції й бібліотечно-інформаційних послуг, дослідження виробничих процесів, підготовка управлінських рішень тощо. Використання отриманих результатів цих досліджень дозволяє не тільки підвищити статистичні показники роботи бібліотеки, але й надає можливість регенерувати й обмінюватися новими ідеями, створювати проекти [4]. Співпраця науковців, бібліотечних фахівців та інженерів комп'ютерних мереж також сприяє підвищенню кваліфікації працівників бібліотеки.

Постійні й тимчасові форми підвищення кваліфікації — це лише складові загальної системи безперервної освіти. Сьогодні бібліотеки ведуть активний пошук нових форм і методів навчання. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє широко впроваджувати систему безперервної дистанційної освіти. Дистанційне навчання має такі переваги над традиційним: краща продуктивність, персоналізація й адаптація до конкретних завдань, можливість зворотнього зв'язку, групові обговорення, експертні довідники, репозиторії знань, інші додаткові можливості. Існує багато різних форм дистанційного навчання, зокрема, онлайн-навчальні курси, вебінари, блоги, форуми, корпоративні інформаційні портали, телеконференції, кав'ярні знань тощо [5].

Якнайкращої реалізації концепції безперервної дистанційної освіти можливо досягти завдяки гнучкому регулюванню темпу навчання й можливості отримання знань без відриву від основної діяльності; доступності всіх дистанційних курсів і практикумів; можливості вільного вибору бібліотечними фахівцями послідовності дисциплін і внесенні будь-яких змін у власну навчальну програму; допомозі особистого куратора в складанні найбільш ефективної і системної програми навчання й індивідуальних консультацій викладачів і експертів; можливості отримувати електронною поштою оцифровані навчальні матеріали, які залишаються у фахівців і після закінчення навчання [3].

Останнім часом зростає роль спільнот практиків, у яких відбувається генерація й обмін ідеями, припущеннями, теоріями, що надає можливість учасникам подивитися на ситуацію з іншого боку, проводити дискусії й діалоги до отримання конкретних результатів.

Для прискорення процесу навчання спільноти практиків створюються у соціальних мережах. Сьогодні найпопулярнішою як у світі, так і в Україні є мережа Facebook, у якій

представлено найбільше вітчизняних і зарубіжних бібліотек [6]. Офіційна сторінка НБУВ зареєстрована під назвою «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського». Власні сторінки мають також окремі структурні підрозділи бібліотеки: «Інститут бібліотекознавства НБУВ», «Інститут рукопису НБУВ», «Центр науково-бібліографічної інформації НБУВ», «Österreich-Bibliothek Kiew / Австрійська бібліотека у Києві», «СІАЗ, Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади», «Національна юридична бібліотека», «Фонд Президентів України НБУ імені В. І. Вернадського», «Відділ музичних фондів НБУВ», «Відділ стародруків та рідкісних видань НБУ імені В. І. Вернадського», «Рада молодих вчених НБУВ», професійний персональний профіль «Репортер СІАЗ», особисті сторінки окремих провідних фахівців бібліотеки, на яких поширено інформацію про наукові й соціокультурні заходи, традиційні й електронні інформаційні ресурси й сервіси, вітчизняний і міжнародний досвід бібліотечної діяльності, міжнародне наукове співтовариство тощо [7].

Знання, отримані в процесі безперервної освіти, дозволяють бібліотечним фахівцям стати гнучкішими й адаптованішими до змін у навколишньому середовищі. Більшість розроблених нині інструментів і технологій спрямовані на поширення й передачу знань, впровадження дистанційного навчання, але головна роль у цьому процесі врешті-решт належить особистості.

Джерела:

1. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка: навчальний посібник. – 2-ге вид., стер. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 320 с.
2. Apprendre a etre. – Paris : Unesco, 1972. – 163 p.
3. Индивидуальное обучение: концепция непрерывного образования. Центр дистанционного образования «Элитариум» [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.setlab.net/?view=elitarium_LLL. – Назва з екрана.
4. Сивец С. Д. Непрерывное образование: концепция и ее реализация [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.setlab.net/?view=LLL_Sivets. – Назва з екрана.
5. Антонова А., Гурова Е., Николов Р. Управление знаниями и обучение в контексте организации: доклад на 3-й E-Learning конференции, Коимбра, Португалия, 7–8 сентября 2006 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/2W5Ejzz>. – Назва з екрана.
6. Гранчак Т. Використання національними бібліотеками соцмереж для представлення бібліотечних продуктів і послуг // Бібл. вісник. – 2016. – № 1. – С. 18–29.
7. Натаров О. Використання академічними бібліотеками соціальних мереж як платформи для наукових комунікацій (на прикладі представництв Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) // Наук. праці Нац. б-ки України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2018. – Вип. 49. – С. 306–329.

ПРОФЕСІЙНА БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА: ВИМОГИ ЧАСУ

Розвиток і підвищення кваліфікації персоналу бібліотек набув особливо великого значення. Постійне підвищення професійної кваліфікації (компетенцій і навичок) тепер висувається як обов'язкова вимога. Раніше будь-який фахівець бібліотеки сподівався, що отриманої ним освіти і навичок вистачить на все життя. Однак зараз базова освіта створює лише основу для подальшої професійної діяльності та гарантовано користується попитом фахівців на галузевому ринку праці.

Враховуючи, що сучасна бібліотечна сфера зазнала об'єктивних змін, зростають і змінюються вимоги користувачів до власних і професійних якостей бібліотечних фахівців, очевидна необхідність оновлення наявних знань і освоєння сучасних методів вирішення професійних завдань, тому бібліотеки різних рівнів активно включилися в систему підвищення професійної освіти.

Навчання має ряд переваг:

- орієнтоване на рішення конкретних поточних завдань бібліотек, що повною мірою не може запропонувати жодна інша освітня організація;
- дозволяє бібліотеці, чиї співробітники оперативно навчаються, відповідати викликам часу;
- дає можливість постійного оновлення професійних навичок фахівців;
- враховує актуальні освітні потреби фахівців.

У сучасній кадровій бібліотечній політиці пріоритетним напрямом стають підвищення кваліфікації і професійна перепідготовка, оскільки на них лягає основне навантаження з адаптації бібліотекарів до вирішення нових поставлених завдань. Саме в цій сфері реалізується принцип постійної, безперервної бібліотечної освіти, оскільки це важливо для розвитку кадрового потенціалу бібліотек.

Вагома компенсуюча роль додаткової професійної бібліотечної освіти в поповненні недостатніх знань у молодих фахівців, що викликано наявним розривом між професійною освітою та бібліотечною практикою, яка динамічно розвивається.

У сучасних умовах додаткова професійна бібліотечна освіта виступає також дієвим інструментом реорганізації бібліотечної справи в цілому, це майданчик освоєння нових ідей, концепцій, технологій; в його надрах акумулюється, а далі на практиці впроваджується інноваційний досвід. Бібліотекар сьогодні виступає в багатьох, раніше не властивих йому якостях. Він активний суб'єкт системи соціальних комунікацій, господарник, який освоює інноваційні напрями економічної діяльності в невиробничій сфері, фахівець в галузі нових інформаційних та інноваційних технологій та ін.

Для підвищення кваліфікації бібліотекарів актуальними є наступні питання:

- Реклама і PR в системі сучасних маркетингових комунікацій;
- Менеджмент персоналу бібліотеки. Психологічні основи кадрового менеджменту;
- Професійна етика бібліотекаря;
- Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в бібліотеках;
- Правові основи діяльності сучасної бібліотеки;
- Сучасні технології створення бібліотечного середовища;
- Вітчизняний і зарубіжний досвід автоматизації бібліотек, бібліотечних мереж та створення електронних бібліотек;
- Інноваційні методики психології бібліотечно-інформаційної діяльності та спілкування;
- Лінгвістика і міжкультурні комунікації в бібліотечно-інформаційній діяльності.

Невід'ємним компонентом сучасної системи підвищення кваліфікації бібліотечно-інформаційних кадрів має стати також розвиток дистанційної освіти, здатний забезпечити в принципово зміненому технологічному середовищі механізм гарантованого отримання та постійного вдосконалення працівниками бібліотек своїх професійних знань.

Застосування системи відеонавчання в управлінні, дистанційне навчання, показ презентацій в онлайн-режимі, організація спілкування в мережі – ці та інші методи значно скорочують часові та фінансові витрати на наради, семінари, відрядження співробітників і консультації, які надають бібліотеки.

Впровадження системи відеоконференцзв'язку за рахунок широкого використання на онлайн-заняттях спеціальних функцій програмно-апаратних засобів, реалізує можливості безпосереднього спілкування викладача і студентів різних груп в режимі двостороннього прямого ефіру і використання демонстраційного матеріалу (слайд-шоу). Програмно-апаратні засоби відеоконференцзв'язку, розроблені на базі інформаційно-комунікаційних технологій, включають систему відеоконференцзв'язку, комп'ютер, цифрову камеру, плазмову панель або екран з проектором, мікрофон, колонки.

Система здійснює мовлення на певну кількість активних учасників і будь-яку кількість пасивних спостерігачів. До активних учасників відноситься викладач, який проводить заняття з базового навчального центру бібліотеки, і ряд центрів доступу, які мають аудиторії зі спеціальним обладнанням для проведення телемостів. Дистанційне навчання дозволяє значно скоротити витрати на підготовку фахівців, оскільки вартість навчання одного слухача, який отримує освіту дистанційно, приблизно в два-три рази нижче вартості традиційного навчання. Застосування дистанційного навчання дозволяє вирішити наступні завдання:

- впровадження та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності бібліотек;
- створення розподіленої мережі навчальних центрів бібліотек із застосуванням технології дистанційного навчання.

Організація комплексної системи підвищення кваліфікації працівників бібліотек сприятиме вирішенню проблеми кадрового забезпечення бібліотек універсальними фахівцями, що поєднують фундаментальну профільну підготовку з поглибленими знаннями із суміжних напрямів, що, в свою чергу, дозволить вивести роботу бібліотек на якісно новий рівень.

Основні завдання додаткової професійної бібліотечної освіти:

- формування освітнього механізму адаптації бібліотечних кадрів до виконання нових функціональних завдань (підвищення кваліфікації);
- формування освітнього механізму обов'язкового та гарантованого отримання працівниками бібліотек професійних знань, необхідних для виконання ними нового виду діяльності (професійна перепідготовка);
- створення і підтримка умов для реалізації рівноправного доступу всім працівникам бібліотеки до системи додаткової професійної бібліотечної освіти, відповідно до їхніх індивідуальних та професійних потреб протягом усієї трудової діяльності (стажування, різні форми групового й індивідуального навчання).

Підтримувати на потрібному рівні компетенцію бібліотечних фахівців покликана система безперервної бібліотечної освіти, складовою частиною якої є система підвищення кваліфікації. Вона залишається основною формою, що задовольняє потреби в професійному зростанні. Ефективність цієї системи визначають такі чинники: націленість на випереджаюче навчання, навчальний матеріал, який орієнтований та використовується на практиці; висока адаптивність змісту до потреб аудиторії; методологічна обґрунтованість форм і методів навчання.

Основні вимоги, яким повинна відповідати система додаткової професійної освіти, наступні:

- соціальна відкритість освітньої системи;
- індивідуалізація навчання з урахуванням соціально-рольових характеристик слухача;
- постійний процес навчання пов'язаний з викликами сьогодення;
- суб'єктивно-об'єктивна адаптивність навчального процесу, професійний та особистий вплив його суб'єктів і об'єктів один на одного;
- максимальна активність слухача, стимулювання його професійної рефлексії.

Всі бібліотеки намагаються інтегруватися в світовий інформаційний простір, модернізують бібліотечні процеси, при цьому залучають всіх працівників до інноваційних перетворень. У сучасних умовах зростає потреба в фахівцях нового типу, які не тільки культурні та освічені, як це було потрібно раніше, але й володіють новими комп'ютерними технологіями, вміють швидко реагувати на мінливу обстановку, приймати адекватні рішення та прагнуть опановувати нові знання.

Джерела:

1. Башун О. В. Тренінг як форма навчання бібліотекарів / О. В. Башун // Взаємодія та партнерство бібліотек у регіональному інформаційному просторі : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 11 жовтня 2012 р. / Короленківські читання 2012 ; ХДНБ ім. Г. Короленка ; уклад. Н. І. Капустіна ; редкол.: В. Д. Ракитянська [та ін.]. – Харків : ХДНБ, 2013. — С. 207 –210.
2. Бейліс Л. Формування творчої спрямованості діяльності бібліотечного колективу / Л. Бейліс // Бібліотечна планета. – 2012. – № 3. – С. 9 –13.
3. Бібліотечна професія : безперервне навчання / Нац. парлам. б-ка України ; підгот. С. Кравченко ; пер. з англ. Л. Горбунової. – Київ, 2007. – 51 с. – (Публічні бібліотеки).
4. Єрмолаєва Г. Система підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів як одна з провідних функцій управління бібліотечними колективами // Вісник Книжкової палати. – 2007. – № 8. – С.27 –30.
5. Жукова В. Життєва потреба розвитку професії / В. Жукова, Н. Грабар // Вісник Книжкової палати. – 2007. – №9. – С. 27 –30.
6. Інноваційні форми підвищення кваліфікації бібліотечного персоналу : методичні рекомендації, поради / Закарпатська обл. б-ка для дітей та юнацтва ; уклад.: І. М. Палаташ, І. М. Хмара ; відпов. за вип. В. Д. Чіка. – Ужгород : ЗОДЮБ, 2013. – 32 с. – (Серія : Фаховий блокнот ; вип. 4).

УДК 331.543:[023+655.4/.5]

Антоник Ольга Василівна

кандидат філологічних наук, доцент

Зубко Надія Несторівна

кандидат історичних наук, доцент

Стадник Ольга Василівна

старший викладач

Українська академія друкарства, м. Львів, Україна

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ КНИЖКОВОЇ СПРАВИ В УКРАЇНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ ДРУКАРСТВА: АКТУАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В НОВИХ ОСВІТНІХ РЕАЛІЯХ

Українська академія друкарства як єдиний вищий заклад освіти в Україні такого профілю була завжди зорієнтована на підготовку фахівців для потреб книжкової справи, яку традиційно пов'язують зі створенням, виготовленням книг, їх поширенням і використанням. Розпочавши свою роботу 1930 року в Харкові, Український поліграфічний інститут (назва академії до 1994 року) передусім був зорієнтований на навчання кваліфікованих працівників для однієї з соціально значущих галузей промисловості, пов'язаної з тиражуванням книг, періодики, іншої друкованої продукції. До початку Другої світової війни інститут підготував близько 400 спеціалістів, які «взяли найактивнішу участь у становленні поліграфічної індустрії» [1, с. 15].

У повоєнний період, після відновлення роботи у Львові, інститут функціонував у складі інженерно-технологічного, інженерно-економічного і редакційно-видавничого факультетів. 1967 року в межах спеціальності «Журналістика» було налагоджено стаціонарне навчання майбутніх редакторів книг, журналів і газет (спеціалізація «Редагування науково-технічної інформації і рекламної літератури») [2]. Її випускники формували основний кадровий потенціал для ще однієї сфери книжкової справи — видавничої, пов'язаної з редакційно-видавничою підготовкою книг до друку.

1977 року в Українській академії друкарства відкрито набір абітурієнтів за спеціальністю «Книгознавство і організація книжкової торгівлі», що розширило цикл підготовки фахівців для книжкової справи [3, с. 50]. Щоб забезпечити комплексну підготовку спеціалістів для сфери книгорозповсюдження, в структурі Академії постала нова кафедра книгознавства й організації книжкової торгівлі (у 1999–2016 роках — кафедра книгознавства й комерційної діяльності). Ґрунтовна книгознавча підготовка, вивчення основ

бібліографознавства і бібліографічної діяльності, бібліотекознавства і бібліотечної діяльності, давали змогу випускникам працевлаштовуватись не лише у сфері книжкової торгівлі, а й у бібліотеках і бібліотеках.

Враховуючи попит на фахівців документно-інформаційної сфери і зростання контингенту абітурієнтів, зацікавлених здобути професію документознавця, 2012 року Українська академія друкарства ліцензувала підготовку бакалаврів за новим напрямом «Документознавство та інформаційна діяльність». Його випускники могли розробляти і впроваджувати технологічні процеси документування, працювати з документами та інформацією, організовувати інформаційну діяльність, вирішувати стереотипні завдання з документознавства та інформаційної діяльності, ухвалювати оперативні рішення у межах своєї компетенції та функціональної підготовки тощо [4]. Провідними напрямками професійної діяльності документознавців було визначено діловодну, кадрову, організаційно-розпорядчу, управлінську, архівну, референтську, інформаційно-аналітичну, консультаційну [5].

2016 року в зв'язку з затвердженням «Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015) в Академії реорганізовано факультети і кафедри. Для комплексної підготовки фахівців за розширеною спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» частину науково-педагогічних працівників кафедри книгознавства і комерційної діяльності було переведено на кафедру українознавства, документознавства та інформаційної діяльності, яка у вересні того ж року отримала нову назву: кафедра інформаційної, бібліотечної та книжкової справи [6]. У такий спосіб Українська академія друкарства почала готувати професіоналів з вищою освітою для ще однієї ланки книжкової справи — бібліотечної.

Взявши до уваги нові освітні й виробничі реалії, викладачі випускової кафедри розробили для здобувачів освітнього ступеня «магістр» нову освітньо-професійну програму «Менеджмент бібліотечно-інформаційної та книжкової справи». При цьому враховувався досвід вітчизняних і закордонних університетів, у яких навчають майбутніх працівників бібліотечно-інформаційних установ, багатолітні напрацювання з підготовки фахівців для видавничо-книготорговельних підприємств в Українській академії друкарства, а також галузевий характер вищого закладу освіти [7–11].

Мета програми «Менеджмент бібліотечно-інформаційної та книжкової справи» — підготувати висококваліфікованих фахівців, які володіють необхідними знаннями, уміннями і компетенціями для ухвалення ефективних управлінських рішень у бібліотечно-інформаційній та книгарській справі й здатні до організації, здійснення і оцінювання

професійної діяльності в умовах глобалізаційних трансформацій, спричинених виникненням нової комунікативної реальності, а також можуть продовжити навчання на третьому освітньо-науковому або науково-творчому рівні. Тобто програма спрямована на практично-орієнтований (організаційно-управлінський) вид діяльності у бібліотечно-інформаційній та книгарській справі й передбачає отримання досвіду педагогічної (викладацької) практики і виконання магістерського дослідження, щоб уможливити подальшу педагогічну або наукову кар'єру.

Актуалізація підготовки фахівців-менеджерів з бібліотечно-інформаційної та книжкової справи обумовлена низкою чинників. Серед них можна виокремити функціонування книгознавчих дослідницьких структур у найбільших бібліотеках держави, створення Українського інституту книги, високий рівень концентрації бібліотек, книгарень і видавництв у м. Львові та області.

На нашу думку, магістр менеджменту бібліотечно-інформаційної та книжкової справи може працевлаштовуватись у бібліотеках, книготорговельних підприємствах різних типів, видавництвах і видавничих організаціях, департаментах органів державної влади і місцевого самоврядування, покликаних формувати книжкову політику у державі і регіонах, а також органах науково-технічної та економічної інформації, науково-дослідницьких установах, закладах професійно-технічної та вищої освіти, інформаційно-аналітичних підрозділах підприємств.

Розроблена програма передбачає поглиблене вивчення менеджменту (зокрема, менеджменту якості, інформаційно-комунікативного, рекламного, стратегічного, інноваційного, кадрового) у бібліотечно-інформаційній та книжковій справі, теорії і методології бібліотекознавства, книгознавства й інших дисциплін документно-комунікаційного циклу, створення єдиного інформаційно-технологічного простору для функціонування книги як засобу соціальної комунікації і товару з унікальними споживними властивостями.

Об'єктами освітньої і майбутньої професійної діяльності визначено: документ, інформаційні процеси, системи і технології у бібліотечній та книжковій справі; книгу як документ, засіб соціальної і професійної комунікації, об'єкт бібліотечно-інформаційної і видавничо-книготорговельної діяльності, товар; інформаційне обслуговування (продукти і послуги); книжкову комунікацію як системну взаємодію основних суб'єктів і об'єктів книжкової справи; споживача (користувача, покупця, читача) інформації, документа, книги; документні ресурси у структурі видавничої пропозиції, книгарського асортименту, бібліотечного фонду. Студенти вивчатимуть концепції інформаційно-комунікативного, маркетингового, рекламного, стратегічного, інноваційного, кадрового менеджменту в

бібліотечно-інформаційній і книгарській діяльності; особливості функціонування бібліотек, книгарень та інших інституцій, що забезпечують створення, розповсюдження, акумулювання, зберігання, архівування, доступ до інформації та знань у будь-яких форматах; технології, методику та організацію бібліотечної і видавничо-книготорговельної діяльності; теорію, історію, методологію бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, документознавства, бібліополістики та інших наукових дисциплін.

У студентів, які навчатимуться за означеною освітньо-професійною програмою, планується сформувати фахові компетенції для здійснення організаційно-управлінської, виробничо-технологічної, проектно-інноваційної діяльності у бібліотечно-інформаційній і книжковій справі, зокрема, для ефективного управління інформаційними, кадровими, матеріальними, фінансовими, технологічними й іншими ресурсами. Випускники зможуть займатися також дослідницькою і педагогічною діяльністю в наукових і освітніх установах, інформаційно-консалтинговою (із забезпечення управління бібліотечною і книжковою справою на місцевому, регіональному і національному рівнях) або інформаційно-аналітичною роботою у підприємствах будь-якої організаційно-правової форми і виду економічної діяльності.

У навчальний план підготовки магістрів за програмою «Менеджмент бібліотечно-інформаційної та книжкової справи» закладено цикл обов'язкових для вивчення дисциплін, серед яких: інформаційно-комунікаційний менеджмент, рекламний менеджмент, стратегічний та інноваційний менеджмент, менеджмент якості, психологія управління у бібліотечно-інформаційній і книжковій справі, а також теорія і методологія бібліотекознавства й книгознавства (загалом 23 кредити). Водночас студенти можуть самостійно обрати із запропонованого переліку окремі професійно-орієнтовані дисципліни, скажімо, «Бібліотипологія», «Культура книги», «Бібліополістика», «Економіка бібліотечно-інформаційної і книжкової справи».

Змістовне підґрунтя дисциплін, передбачених навчальним планом, забезпечують загальна теорія книги і документа у міждисциплінарному контексті; теорія книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, бібліополістики, едіціології й інших дисциплін документно-комунікаційного циклу; теорія менеджменту, інноваційні концепції і системи менеджменту у бібліотечно-інформаційній і видавничо-книгарській діяльності; а також теоретичні проблеми книгрозповсюдження і книговикористання, спрямовані на розроблення наукових основ управління цими процесами, на дослідження тенденцій і закономірностей розвитку різних ланок книжкової справи.

Завершивши навчання за магістерською програмою «Менеджмент бібліотечно-інформаційної та книжкової справи», випускники повинні вміти комплексно аналізувати

діяльність бібліотечно-інформаційних і видавничо-книготорговельних структур, моделювати ці документно-інформаційні системи та їх ресурси (бібліотечний фонд, видавничий репертуар і книготорговельний асортимент) у конкурентному галузевому середовищі, забезпечувати споживачам необхідний рівень сервісу. Для цього важливо фахово виявляти і якісно задовольняти інформаційні потреби споживачів (у т. ч. платоспроможний попит), використовувати доречні канали просування і розповсюдження документів (у т. ч. друкованих і електронних видань), добирати дієві адміністративно-організаційні, економічні і соціально-психологічні методи управління персоналом, ініціювати і реалізовувати у бібліотечно-інформаційній і видавничо-книгарській сферах інноваційні проекти.

У програмі «Менеджмент бібліотечно-інформаційної та книжкової справи» акцент зроблено на підготовку фахівців для роботи з книгою (видавничою продукцією різних культурно-історичних епох і видів у друкованому, електронному, комбінованому та інших форматах) у бібліотечно-інформаційних і видавничо-книготорговельних організаціях, дослідницьких установах, в освітніх закладах та органах державного управління. Вважаємо, що випускник мав би усвідомлювати соціальну значущість фаху, обумовлену особливим місцем книги серед інших медіа та вагомістю читання як важливої соціокультурної практики, спрямованої на духовний та інтелектуальний розвиток особистості та суспільства. Передбачені навчальним планом дисципліни, на нашу думку, забезпечать випускника знаннями і вміннями, необхідними для того, щоб ефективно реалізовувати в професійній діяльності організаційно-управлінські, інформаційно-аналітичні, експертно-консультаційні, педагогічні й дослідницькі функції.

Отже, розроблена в Українській академії друкарства освітньо-професійна програма «Менеджмент бібліотечно-інформаційної та книжкової справи» передбачає формування у студентів спеціальних і фахових компетентностей, необхідних для побудови успішної професійної кар'єри й перетворення бібліотек і книгарень на поліфункціональні інформаційно-культурні центри для соціального становлення й розвитку особистості у межах різних за чисельністю і структурою територіальних громадах, належного забезпечення суспільства інноваційними установами у сфері книжкової комунікації і вироблення високого рівня книжкової культури у працівників таких установ і їхніх користувачів.

Джерела:

1. Українська академія друкарства / [І. З. Миклушка та ін. ; упоряд. : Б. В. Дурняк та ін.]. Львів : Українська академія друкарства, 2010. 280 с. : іл.
2. Історична довідка кафедри медіакомунікацій // Українська академія друкарства : офіц. сайт. URL: <https://bit.ly/2W6CRNv> (дата звернення: 25.01.2019).

3. Антоник О., Судин А. Книгознавство і книжковий бізнес: альтернатива чи взаємодоповнення? (до проблеми підготовки фахівців з книгорозповсюдження в Україні та Німеччині). *Видавнича галузь і кадри: досягнення, проблеми, перспективи : наук.-практ. зб.* Львів : Аз-Арт, 2002. 276 с.

4. Філіпова Л. Професійні компетенції фахівців з документальних комунікацій: освітній аспект. *Вісник Книжкової палати.* 2009. № 1. С. 25–28. URL: <https://bit.ly/2mRNchJ> (дата звернення: 25.01.2019).

5. Папакін Г. До проблеми змістовного наповнення навчальної підготовки документознавців. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.* 2013. № 2. С. 1–8. URL: https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/BDI/bdi__2_2013.pdf (дата звернення: 25.01.2019).

6. Кафедра інформаційної, бібліотечної та книжкової справи // Українська академія друкарства : офіц. сайт. URL: <https://bit.ly/2MpGLS8> (дата звернення: 25.01.2019).

7. Освітньо-професійна програма 029.00.02 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» // Київський університет імені Бориса Грінченка : офіц. сайт. URL: <http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/ij/> (дата звернення: 28.01.2019).

8. Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo : Informacje o programie studiów // Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. URL: https://www.usosweb.ukw.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/programy/pokazProgram&prg_kod=SP-IN (дostęp: 25.04.2018).

9. Общая характеристика (описание) образовательной программы по направлению подготовки 51.03.06 «Библиотечно-информационная деятельность» направленности «Менеджмент библиотечно-информационной деятельности» // Санкт-Петербургский государственный институт культуры : офиц. сайт. URL: http://www.spbgik.ru/upload/file/edu/obrazovanie/obr_prog/bif_bak/oor_bidmb-id_29.08.16.pdf (дата обращения: 25.04.2018).

10. Общая характеристика (описание) образовательной программы по направлению подготовки 51.04.06 «Библиотечно-информационная деятельность»: «Теория и методология библиотечно-информационной деятельности» : офиц. сайт. URL: http://www.spbgik.ru/upload/file/edu/obrazovanie/obr_prog/bif_mag/oor_bidtimb-id_11.01.16.pdf (дата обращения: 25.04.2018).

11. Podyplomowe Studia Polityki Wydawniczej i Księgarstwa // Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego. URL: <https://www.wdib.uw.edu.pl/studia/studia-podyplomowe/podyplomowe-studia-polityki-wydawniczej-i-ksiegarstwa> (dostęp: 25.09.2018).

УДК 655.4/.5:378.016(477)

Сошинська Вікторія Євгенівна

кандидат наук із соціальних комунікацій

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ» У КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Дисципліна «Електронна комерція» є однією із затребуваних у сучасній професійній освіті, оскільки реалії спонукають майбутніх фахівців, у т. ч. і видавничої справи, виконувати складні спеціалізовані завдання в галузі, що, зокрема, передбачає застосування положень і методів підприємництва і характеризується невизначеністю умов щодо

забезпечення ефективності діяльності; комплексно розв'язувати проблему, застосовувати знання в практичних ситуаціях, адаптуватися та діяти в новій ситуації; генерувати нові ідеї; розвивати навички розробки та реалізації бізнес-проектів.

Дисципліна «Електронна комерція» відноситься до обов'язкових навчальних дисциплін, що формують фахові компетентності у студентів напряму 6.030303 «Видавнича справа та редагування» у Київському університеті імені Бориса Грінченка. Вивчення дисципліни розраховано на один семестр та завершується екзаменом.

Основна мета дисципліни – надання студентам теоретичних знань та практичних навичок з ведення електронного бізнесу. Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4, змістових модулів – 3, загальний обсяг дисципліни – 120 годин.

На четвертому році підготовки, у сьомому семестрі передбачено: 4 год. – лекційних, 38 год. – практичних занять, 6 год. – модульний контроль (МКР), 42 год. – самостійна робота, 30 год. – підсумковий контроль (екзамен).

Дисципліна «Електронна комерція» включає такі змістові модулі: 1) електронна комерція як складова електронного бізнесу (2 теми, 2 практичних заняття); 2) способи ведення електронної комерції (5 практичних занять); 3) моделювання та підтримка електронної комерції (5 практичних занять).

Завдання навчальної дисципліни орієнтовані на набуття студентами системи знань, умінь, навичок, досвіду та інших компетентностей, що включають: знання та розуміння особливостей та місця електронної комерції в інформаційному секторі економіки; уміння та досвід вивчення планування діяльності підприємств у розвитку інноваційної та конкурентоспроможної національної економіки; знання, уміння та досвід застосування основних положень міжнародного та національного законодавства у сфері електронної комерції; знання, уміння та досвід аналізу основних способів ведення електронної комерції, системи платежів, системи безпеки, які використовуються при розрахунках через глобальну мережу; уміння та досвід маркетингу та реклами у глобальній мережі.

У результаті вивчення курсу студент повинен знати законодавчу базу в сфері електронної комерції; місце електронної комерції в інформаційному секторі економіки, засади створення системи електронної комерції, типи, моделі, основні способи ведення електронної комерції; оцінювати переваги та недоліки електронної комерції; мати уявлення про віртуальні підприємства і віртуальні продукти, використання можливостей Інтернету для корпоративного бізнесу.

На основі отриманих знань студент повинен вміти: використовувати спеціальну термінологію в науково-практичній діяльності; розробляти маркетингові кампанії в Інтернеті; користуватися інтернет-крамницями, інтернет-аукціонами, застосовувати

різноманітні способи розкрутки веб-сайтів: реєструвати сайт в інтернет-розсилках, каталогах, бізнес-порталах, пошукових системах, створювати власні розсилки; користуватися платіжними системами, використовувати раціональні способи пошуку інформації, включаючи засоби електронних інформаційних мереж, використовувати інформаційні ресурси, у т. ч. електронні.

Завдання для самостійної роботи до кожного змістового модуля передбачають закріплення теоретичних знань, їхнє виконання є основою підготовки до практичних занять. Наприклад, останнє практичне заняття (6 год.) передбачає представлення студентом своєї моделі веб-сайту (електронної крамниці) як елементу інформаційного (комерційного) представництва в мережі. Використовуючи попередні напрацювання для виконання завдань самостійної роботи, студент має підготувати всі вихідні матеріали (текст, графіку, структуру веб-сайту), визначити, хто має розробляти дизайн, підрахувати загальну суму витрат і суму витрат за групами відповідно до кошторису створення веб-сайту та організації його роботи.

Дисципліна «Електронна комерція» в Університеті Грінченка може вивчатися з використанням дистанційних технологій: автором розроблено та наповнено відповідний ЕНК (<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=14540>).

Практико-орієнтований підхід до викладання дисципліни «Електронна комерція» в Університеті Грінченка спрямовано на реалізацію підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Видавнича справа та редагування». Завдяки цьому майбутні фахівці зможуть продовжити свою підготовку не тільки за освітньо-професійною програмою «Видавнича справа та редагування» на другому (магістерському) рівні, а й за іншими програмами за спеціальністю 061 «Журналістика».

УДК 005.95:07]:378(045)

Сошинська Ярослава Євгенівна

кандидат історичних наук, доцент

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В МЕДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ: АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Одним із важливих факторів розвитку підприємства / організації, галузі, держави та й усієї світової спільноти є людський капітал. В умовах інформаційного суспільства

спостерігаємо зростаюче протиріччя між невичерпністю знань як безпосередньою виробничою силою і тенденцією швидкого старіння професійних знань. Експерти вказують на те, що у галузях виробництва, пов'язаних з технологіями – а до таких, без сумніву, можемо віднести й медійну сферу – інноваційний цикл може бути меншим, ніж здобуття певного ступеня вищої освіти. Відтак проблема інвестицій у розвиток людського капіталу компанії, а отже – застосування прогресивних підходів до управління персоналом в медійних організаціях набуває неабиякої актуальності.

З іншого боку, управління медійними компаніями, у т. ч. управління персоналом, взагалі є доволі специфічним з огляду на сучасні виклики. Адже персонал медійних організацій – переважно люди освічені і креативні, тому керувати такими талантами і почасти лідерами надзвичайно складно. Отже, вирішення принципово нових завдань в умовах цифрової та інноваційної економіки вимагає від служби персоналу медійних організацій нових компетентностей.

Здійснюючи підготовку управлінців для медійних підприємств та організацій, кафедра менеджменту видавничо-поліграфічної галузі у Національному технічному університеті України «КПІ імені Ігоря Сікорського» впроваджує спеціальний кредитний модуль «Управління персоналом» у межах навчальної дисципліни «Управління і адміністрування». Він належить до циклу загальної підготовки, має статус обов'язкового і розрахований на 5 кредитів. Тематика кредитного модуля чітко орієнтована на інтеграцію стратегії управління людським капіталом у загальну стратегію розвитку медійного підприємства / організації.

Значна увага майбутніх бакалаврів з менеджменту сконцентрована на управлінні персоналом як соціальною системою; взаємодії колективу як команди, у т. ч. досягнення відчуття причетності та співтворення; формуванні корпоративної культури підприємства / організації; залученні персоналу до управління компанією на принципах соціального партнерства. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти після засвоєння навчальної дисципліни отримують, зокрема, знання, уміння і досвід щодо основних принципів управління персоналом у сучасній системі менеджменту, теорій мотивації і механізмів інвестування у людський капітал, засобів діагностики професійно-кар'єрних та соціально-економічних очікувань працівників медійного підприємства / організації, розвитку професійного і творчого потенціалу персоналу. Тут варто наголосити, що ефективне використання людського капіталу безпосередньо пов'язане з можливостями реалізації свого професійного потенціалу працівниками підприємства / організації.

Виконуючи курсову роботу з кредитного модуля «Управління персоналом», студенти на базі медійного підприємства / організації (видавництво, поліграфічне підприємство, редакція друкованого або електронного ЗМІ, медійний або інтернет-проект, рекламна агенція та ін.) вивчають стан трудових ресурсів (кількісний та якісний склад); політику і процедури формування трудових ресурсів; стан і методи мотивації персоналу; стан і методи оцінки персоналу; стан і методи професійного навчання персоналу; ефективність управління персоналом підприємства / організації. А результатами цього науково-практичного дослідження стають рекомендації з удосконалення стратегічного управління персоналом, корпоративної культури, систем мотивації та професійного навчання персоналу медійного підприємства / організації.

Таким чином, кафедра менеджменту видавничо-поліграфічної галузі у Національному технічному університеті України «КПІ імені Ігоря Сікорського» успішно вирішує актуальні завдання професійної підготовки менеджерів для медійних підприємств та організацій, зокрема у контексті управління персоналом. Впевнені, що наші випускники являють собою нову генерацію керівників, які, застосовуючи ціннісні (аксіологічні) підходи, економічні стимули, соціальні гарантії, створюватимуть умови не лише для високої продуктивності праці та ефективної діяльності медійних підприємств / організацій, але й загалом для покращення якості життя в Україні.

УДК 005.963.2:027.7]:061.2(477)УБА

Сербін Олег Олегович

доктор наук із соціальних комунікацій

Наукова бібліотека імені М. Максимовича Київського національного університету

імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Кулик Євгенія Володимирівна

кандидат наук із соціальних комунікацій

Науково-технічна бібліотека Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

МЕНТОРСТВО ТА НАСТАВНИЦТВО ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКАРІВ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ КОЖНОГО – КОЖНОМУ ПО МОЖЛИВОСТЯХ

Бібліотекар – це професія не тільки з глибокою історією, неоднозначним теперішнім, але й невідворотно-прогресивним майбутнім. Кожен день сучасного бібліотекаря сповнений

викликами та непередбачуваними кроками, якщо цей бібліотекар дійсно прагне бути професійним. Якщо він прагне якісних змін, відкриття нових обріїв в професії, долучення до творення інформаційно-бібліотечного суспільного розвитку читачів – такий бібліотекар просто зобов'язаний не втомно працювати над собою, зростаючи професійно. Професійний розвиток бібліотекаря є невід'ємною частиною професійної діяльності, що визначає її якість – вражає українська колега [1], з якою ми не можемо не погодитись. Забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації – пріоритетний напрям Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», реалізація якого передбачає актуалізацію системи знань, вмінь і навичок персоналу бібліотек і трансформацію системи їхньої безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів [4]. Розробка навчальних програм, модулів з актуальних тем, пропозиція освітніх майданчиків, у тому числі на партнерських засадах із закладами освіти, та підвищення кваліфікації – важливі заходи Української бібліотечної асоціації в межах втілення Стратегії Української бібліотечної асоціації на 2019-2021 роки [5]. Разом з тим, кожен бібліотекар може самостійно планувати індивідуальну програму професійного розвитку, відповідно до своїх потреб, використовуючи доступні варіативності навчання – формальні, неформальні, інформальні.

Відповідно до результатів онлайн-опитування, проведеного Секцією університетських бібліотек УБА, з метою вивчення думки бібліотекарів-працівників бібліотек українських університетів щодо їхніх потреб у безперервному навчанні, переважна більшість респондентів схвально ставляться до необхідності самостійного планування та ініціювання професійного розвитку. Разом з тим, посиляючись на найпоширеніші стримуючі чинники в процесі підвищення кваліфікації (брак часу, нестача коштів, слабка мотивація), бібліотекарі засвідчують важливість підтримки їхнього прагнення до оновлення компетентностей з боку професійної громадської організації, членами якої вони є, та адміністрації бібліотек [3].

У багатьох зарубіжних університетських бібліотеках з метою професійної підтримки та розвитку працівників впроваджуються програми формального наставництва та неформального менторства. Наставництво та менторство досить часто сприймаються як синонімічні терміни, проте дослідники відмічають суттєві відмінності у їхньому тлумаченні. Наставник призначається організацією, щоб допомогти досягти мети її діяльності, тоді як ментора працівники можуть обирати самостійно, щоб досягти індивідуального зростання [2].

Метою наставницьких та менторських програм може бути професійна підготовка молодих фахівців, нових працівників, які долучаються до команди бібліотеки, чи кураторство для кар'єрного зростання. Створення формальних програм, зазвичай,

ініціюється й підтримується адміністрацією бібліотеки для досягнення певної мети, неформальні програми можуть підтримуватися адміністрацією, проте, перш за все, вони є ініціативою самих бібліотекарів, які прагнуть лідерства і професійного зростання. Як формальні, так і неформальні програми можуть будуватися на ієрархічних відносинах – більш досвідчені діляться знаннями, навичками, уміннями з менш досвідченими [7], також практикуються рівноправні програми, наприклад, молоді бібліотекарі можуть сприяти поширенню міждисциплінарних знань та формуванню нових навичок, пов'язаних з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій.

Дослідження програм наставництва, менторства дозволяють умовно виокремити 4 основні моделі навчання: досвідчений бібліотекар-ментор ділиться досвідом, навчає, підтримує одного чи двох молодих бібліотекарів; наставництво в групах для обміну ідеями, підтримки мотивації, надання зворотнього зв'язку; досвідчений старший бібліотекар працює з групою менш досвідчених колег; молодий бібліотекар ділиться досвідом, сприяє набуттю нових навичок, умінь старшими працівниками. Моніторинг зарубіжних програм наставництва свідчить, що їхніми пріоритетами є розвиток професійного потенціалу молодих бібліотекарів [9], також набувають популярності програми для розвитку дослідницьких навичок, академічного письма та поширення результатів досліджень [6].

Для успіху будь-яких формальних і неформальних наставницьких програм важливим складником є міжособистісна сумісність [9]. Звертаючись до результатів дослідження Секції університетських бібліотек УБА, бачимо, що переймати досвід значна частина бібліотекарів хочуть саме у досвідчених фахівців бібліотечно-інформаційної справи, для них важливими є ілюстрації теоретичних знань практичними прикладами їхнього застосування у роботі бібліотеки та бібліотекаря. Значна частина опитаних також наголошують на важливості довірливих взаємини з доповідачем та зоровому контакті [10]. Ці результати засвідчують доцільність інвестування часу і зусиль бібліотек в підготовку фахівців, які готові бути наставниками, менторами для інших бібліотекарів з метою розвитку персоналу книгозбірень. Цю тезу підтверджують і дані дослідження про те, що понад 60 % опитаних бібліотекарів налагоджують професійну комунікацію для розвитку, обміну досвідом з фахівцями, яких вони вважають менторами, передусім використовуючи соціальні мережі. Майже третина респондентів назвали саме спілкування з авторитетними для них фахівцями ефективним, на їхню думку, форматом для професійного розвитку [10].

З одного боку, наставництво є формою безперервного професійного розвитку, що враховує індивідуальні потреби в навчанні працівників, створює умови для професійної соціалізації [8]. Разом з тим, наставництво – це свідома діяльність, яка вимагає від людей постійного розвитку навичок, умінь, що необхідні для участі у цих відносинах. Недостатня

увага до навичок наставника негативно позначається на результатах наставницьких програм [9]. Ми можемо говорити про важливість формування певної культури наставництва, менторства як важливих складових ефективності застосування цих форм навчання для професійного розвитку бібліотекарів. Відповідно до Стратегії Української бібліотечної асоціації на 2019-2021 роки, Асоціація «пропонує активним бібліотекарям, готовим до змін, інноваційну платформу для розвитку професійного потенціалу» [5]. Актуальним складником цієї інноваційної платформи може стати своєрідний університет наставництва або менторства як система внутрішнього навчання, побудована в рамках корпоративної ідеології на основі єдиної концепції і методології, що змінить, розширить уявлення про розвиток персоналу бібліотек шляхом запровадження наставницьких програм.

Джерела:

1. Кулієва Т. Імідж бібліотекаря: від минулого до сьогодення. Вісник Книжкової палати. 2015. № 8. С. 16–18. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_8_7.
2. Лелека Т. О. Функціонування англоамериканських запозичень-синонімів сфери безперервної освіти в українській мові початку ХХІ століття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2015. Вип. 58. С. 341–344.
3. Сербін О., Кулик Є. Безперервна бібліотечна освіта: від дослідження до практичних цінностей. *IX Львівський міжнародний бібліотечний форум «Бібліотек@ – творимо свободу»*: збірник матеріалів. Київ : УБА, 2018. С. 35–38.
4. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України». 2016. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p>.
5. Стратегія Української бібліотечної асоціації на 2019-2021 роки [Затверджено Конференцією Української бібліотечної асоціації 22 листопада 2018 р.]. Режим доступу: <https://ula.org.ua/252-dokumenty/dokumenty-uba>.
6. Ackerman E., Hunter J., Wilkinson Z. T. The Availability and Effectiveness of Research Supports for Early Career Academic Librarians *The Journal of Academic Librarianship*. 2018. Vol. 44 (5). Pp. 553–568. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2018.06.001>.
7. Bruxvoort D. Mentoring in academic libraries. In K. Blessinger & P. Hrycaj (Eds.). *Workplace Culture in Academic Libraries*. 2013. Pp. 251–262. <https://doi.org/10.1016/B978-1-84334-702-6.50016-2>.
8. Hallam G., Newton-Smith C. Evaluation of transitional mentoring for new library and information professionals. What are the professional and personal outcomes for the participants? *Library Management*. 2006. Vol. 27 (3). <https://doi.org/10.1108/01435120610652905>.
9. Lorenzetti D.L., Powelson S.E. A Scoping Review of Mentoring Programs for Academic Librarians. *The Journal of Academic Librarianship*. 2014. Vol. 41 (2). <http://dx.doi.org/10.1016/j.acalib.2014.12.001>.
10. Serbin O., Kulyk E. Lifelong Learning & Recurrent Education for the Librarians: Day-To-Day Realities & Determinants of Development [Dataset]. 2018. Retrieved from: <http://eprints.rclis.org/33059>.

Скібіна Ольга Олександрівна

Завідувач інформаційно-бібліотечного відділу

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,

м. Краматорськ Донецької області, Україна

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ БІБЛІОТЕКАРІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» серед основних напрямів визначила оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації працівників бібліотек усіх форм власності та відомчого підпорядкування [1]. Реалізація напряму передбачає актуалізацію системи знань, умінь і навичок бібліотекарів згідно з концепцією «освіти протягом життя».

Інформаційно-бібліотечний відділ (далі – ІБВ) Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти виконує функцію обласного науково-методичного центру для бібліотекарів середніх, професійно-технічних та позашкільних закладів освіти, а також для методистів із бібліотечних фондів районних (міських) методичних кабінетів (відділів) освіти. Науково-методичний супровід професійного зростання працівників шкільних бібліотек області забезпечує тісна змодельована конструктивна співпраця кафедр інституту, співробітників відділу з районними та міськими методичними службами, закладами освіти, провідними освітянськими та публічними бібліотеками, видавництвами, безпосередньо бібліотекарями та педагогами області.

Зваживши на системну єдність підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів в умовах інформатизації та ступеневої освіти, що передбачає ознайомлення з новітніми досягненнями методології, історії, технології дисциплін документально-комунікаційного циклу, стратегій управління та інновацій [2], фахівці ІБВ оновили навчальний план і програму курсів підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів на 2019 рік за темами «Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у роботу шкільної бібліотеки» та «Інноваційні технології в роботі шкільних бібліотек як потреба сучасності». Соціально-гуманітарний блок очних проблемно-тематичних курсів містить змістові модулі педагогічної, психологічної, історичної, правової тематики, а починаючи з 2019 року, додано модуль із інклюзивної освіти. Професійний блок курсів наповнено модулями актуальної тематики: «Застосування мобільних технологій в освітньому процесі», «Організаційно-документаційне забезпечення

роботи шкільної бібліотеки», «Шкільна бібліотека в цифровому просторі. Електронна бібліографія», «Роль бібліотеки в соціалізації особистості», «Інноваційні форми бібліотечно-інформаційної роботи в освітньому процесі», «Класифікаційна система УДК: упровадження в шкільні бібліотеки», «Дизайн бібліотечного простору як складова іміджу бібліотеки», «Віртуальна виставка – нова форма бібліотечного обслуговування», «Медіаграмотність у сучасному суспільстві», «Електронний підручник. Упровадження електронних документів у роботу шкільної бібліотеки», «Використання кроссенсів у роботі шкільного бібліотекаря», «Академічна доброчесність і бібліотеки». Вісім модулів зазначено у розкладі курсів, із решти слухачі обирають модулі для самостійного вивчення.

Для підвищення загальнокультурного рівня, формування системи компетенцій шкільних бібліотекарів науковці кафедри історії, суспільно-гуманітарних дисциплін та методики їх викладання Донецького ОППЮ розробили такі модулі: «Психолого-педагогічні засади навчання дітей цифрової епохи в контексті положень «Нової української школи», «Тривалі державницькі традиції України як джерело національно-патріотичного виховання», «Полікультурний простір мистецьких явищ та їх новітнє світосприйняття у контексті постмодернового мислення», «Використання краєзнавчого потенціалу у навчально-виховній роботі», «Формування громадянської компетентності засобами етнорегіональної та національної символіки», «Персональний сайт як засіб упровадження новітніх інформаційних технологій», «Упровадження концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді в регіоні, «Особливості організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі», «Розвиток академічної та інтелектуальної обдарованості учнів через залучення до науково-дослідницької діяльності» тощо.

За три роки – з 2015 по 2018 – кваліфікацію підвищили 276 бібліотекарів ЗЗСО та методистів бібліотечних фондів Донецької області [3]. Постійне оновлення плану та змісту курсів підвищення кваліфікації щорічно залучає більшу кількість слухачів, що наочно демонструє діаграма (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка проходження слухачами курсів підвищення кваліфікації

Заклад післядипломної освіти – це своєрідне комунікаційне середовище, база для оновлення знань, освоєння нових ідей, концепцій, технологій. Саме тут акумулюється інноваційний бібліотечний досвід і трансформується через освітній процес у професійну практику. Зваживши на п'ятирічний термін міжкурсового періоду, динамічний розвиток інформаційного суспільства та поширення технологій навчання із застосуванням ІКТ, інтернет-сервісів, бібліотекарям необхідно постійно вдосконалювати свою професійну компетентність. З огляду на зазначене, виникає потреба, по-перше, в управлінському супроводі професійного розвитку, а по-друге, у самоосвіті, самовдосконаленні. Будь-який обсяг додаткових знань може залишитися мертвим вантажем, або просто застаріти, якщо не навчитися користуватися цими знаннями. Показником найвищих досягнень у фаховій діяльності є прагнення та здатність до інноваційної діяльності, визнання особистої відповідальності за підвищення рівня власної компетентності.

Важливою складовою методичної роботи ІБВ є організація та проведення в міжкурсовий період різноманітних заходів для підвищення рівня професійної майстерності бібліотекарів закладів освіти та методистів з бібліотечних фондів, реалізації їх творчих здібностей, стимулювання ініціативи. Круглі столи, проблемні круглі столи, семінари, тренінги, майстер-класи, конкурси, фестивалі, вебінари, проведені відділом упродовж 2015 – 2018 рр., сприяли успішній фаховій комунікації, обміну досвідом, розширили коло професійних зв'язків, стимулювали креативність, здорову амбітність.

За підсумками трьох років роботи можна визначити декілька етапів розвитку системи післядипломної освіти. Так, у 2015 – першій половині 2016 рр. на обласних семінарах наголос було зроблено на впровадження інноваційних форм роботи. Методичний діалог відбувався у вигляді обміну досвідом з організації роботи щодо підготовки флеш-мобів,

буккросингу, віртуальних подорожей, бліц-турнірів, літературних квестів, бібліотечних уїк-ендів, родинних інтерактивних ігор, реклами бібліотек, проведення інтернет-конференцій. На серпневих нарадах започатковано «Лабораторію творчого бібліотекаря». Тема першої лабораторії – «Електронний підручник у шкільній бібліотеці». Учасники презентували власний досвід щодо впровадження ІКТ у роботу шкільних інформаційних центрів, а також сучасні підходи до формування навичок читання у дітей.

Заходи другої половини 2016 р. – першої половини 2017 р. переважно були присвячені організації та проведенню районного (міського) та обласного етапів Всеукраїнського конкурсу «Шкільна бібліотека – 2017». Семінари, круглі столи, індивідуальні консультації створили сприятливі умови для обміну досвідом, думками, дозволили ділитися проблемами, обговорювати варіанти опису професійного досвіду, разом шукати неординарні способи вирішення складних питань. Інтенсивна робота дала хороший результат: із 43 робіт, наданих у II етапі, для участі в III етапі відібрано 5 конкурсних матеріалів переможців, три з яких стали лауреатами Всеукраїнського конкурсу «Шкільна бібліотека – 2017».

Більшість розробок, наданих для участі в Конкурсі, мають практичну значимість для освітнього процесу. Взагалі участь у конкурсах професійної майстерності стимулює бажання професійного розвитку бібліотекарів і педагогів, пробуджує азарт до творчості, сприяє підвищенню професійної компетентності та престижу бібліотечної професії.

У другій половині 2017 – 2018 рр. акцент було зроблено на організацію різноманітних обласних конкурсів, що надають діяльності характеру змагання, формують внутрішню мотивацію виконати роботу найкраще, стати лідером. За цей період проведено такі конкурси: конкурс буктрейлерів за творами Л. І. Глібова; конкурс буктрейлерів за творами В. М. Сосюри; конкурс «Віртуальні виставки: феєрія знахідок»; конкурс виразного читання; конкурс інтерактивних плакатів «Віртуальна подорож країнами Європи»; конкурс-огляд «Веб-сайт як обличчя успіху», конкурс віртуальних бібліотечних виставок, присвячений 100-річчю від дня народження В. О. Сухомлинського.

Проаналізувавши динаміку зростання кількості учасників конкурсного руху області, можна зробити висновки, що така форма роботи як професійні конкурси – це ефективна форма підвищення професіоналізму бібліотекарів та засіб їх творчої самореалізації.

Надзвичайно важливою ланкою є науково-аналітична робота інформаційно-бібліотечного відділу. У результаті збирання, накопичення, вивчення та узагальнення кількісних показників методисти ІБВ щорічно складають рейтинг участі шкільних бібліотекарів міст / районів / ОТГ Донецчини в обласних заходах [3]. Порівняння показників дослідження, оформлення їх у таблиці та графіки наочно демонструють найактивніших

учасників заходів Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, а також висвітлюють міста / райони з низьким рівнем участі й тих, хто жодного разу не брали участь в обласних конкурсах, акціях, семінарах. Використання рейтингової системи досліджень дає можливість оцінити роботу методичних служб і бібліотек закладів освіти та на таких засадах визначити шляхи вдосконалення науково-методичної роботи, виявити кращий досвід упровадження нових технологій в окремих бібліотеках, ознайомити з прогресивним досвідом слухачів на курсах підвищення кваліфікації, а також скласти для окремих бібліотек рекомендації для поліпшення їхньої роботи.

Як показали анкетні опитування бібліотекарів і методистів, окремої уваги потребують молоді спеціалісти, яких цікавлять питання організації роботи шкільної бібліотеки, інтер'єру бібліотечного простору, звітна документація бібліотеки, бібліотечні проекти тощо.

Серед актуальних тем бібліотечними фахівцями зі стажем роботи більше 10 років названі такі: «Медіаосвіта шкільного бібліотекаря», «Джерела наповнення інформаційного ресурсу», «Створення та підтримка роботи бібліотечного сайту», «Технології популяризації книги та читання», «Організація інноваційної діяльності в роботі ШБЦ», «Упровадження УДК у роботу шкільної бібліотеки», «Створення електронних каталогів».

Зіставлення відповідей фахівців свідчить, що найбільш корисною формою вдосконалення фахової майстерності є курси підвищення кваліфікації, круглі столи, семінари-практикуми та консультації.

Отже, постійний моніторинг ресурсного та творчого потенціалу шкільних бібліотек і методичних служб дозволяє досягти всебічного та повного розвитку професійних кадрів, урізноманітнити форми, методи методичної допомоги в курсовий і міжкурсовий періоди.

Одним із ефективних і водночас зручних методів доведення інформації від працівників ІБВ до всіх зацікавлених користувачів є власний веб-сайт «Портал Інформаційно-бібліотечного відділу». Головна сторінка Порталу містить чотири вкладки. У «Новинах» відвідувач сайту може ознайомитися з останніми подіями, заходами, визначними датами. Рубрики охоплюють питання професійної самоосвіти, атестації бібліотекарів, актуальну нормативно-правову базу, плани роботи відділу, звіти за певні періоди, зміст курсів підвищення кваліфікації. Відвідувачі сайту мають відкритий доступ до матеріалів семінарів, тренінгів, конференцій, а саме: тексти виступів учасників, програми, презентації, буклети, фото й відеозвіти, результати анкетних опитувань. У вкладці «Заходи» – вичерпна інформація про фахові конкурси та щорічний Місячник шкільних бібліотек. Сторінка «Ресурси» висвітлює інформацію про нові надходження літератури; періодичні видання, що передплачує інститут; перелік видань електронного фонду відділу; тематичні та

рекомендаційні бібліографічні списки. У практиці роботи – дистанційне спілкування через вкладку «Онлайнова довідка».

Тож констатуємо, що функціонування веб-сайту забезпечує інформаційну підтримку шкільних бібліотекарів і методистів із бібліотечних фондів, сприяє успішній самоосвіті фахівців завдяки консультаціям, матеріалам семінарів і конференцій, методичним і бібліографічним посібникам, створює умови міжпрофесійної взаємодії.

Науково-методична робота передбачає виявлення, вивчення, узагальнення, запровадження та поширення прогресивного досвіду, ефективних методів, прийомів і форм бібліотечної роботи. Час підвищує вимоги до шкільних бібліотечних спеціалістів, до їхньої професійної підготовки та кваліфікації, вимагає вміння орієнтуватися у світі новітніх технологій. У планах на 2019 рр. – вивчення досвіду керівника методичного об'єднання шкільних бібліотекарів і завідувача шкільного інформаційного центру м. Добропілля за темою «Промоція читання: сучасні підходи і можливості».

Отже, науково-методичний супровід професійного зростання бібліотекарів закладів освіти є важливою ланкою післядипломної освіти. Планові курси підвищення кваліфікації та міжкурсіві заходи є значущими, практично затребуваними та сприяють формуванню професійних компетентностей бібліотекарів закладів загальної середньої освіти.

Колектив відділу вивчає наукові досягнення та здобутки бібліотечної галузі, видозмінює існуючі традиційні форми та методи методичної роботи, створює «майданчики» для продукування оригінальних ідей. Поєднання традицій та інновацій дозволяє досягти всебічного та повного розвитку методичних і бібліотечних кадрів в регіоні.

Джерела:

1. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [Текст] : [схвалена розпорядж. Каб. Міністрів України №219-р від 23 берез. 2016 р.] // Шкіл. б-ка плюс : наук.-метод. часопис. – 2016. – № 9/10. – С. 2–13.
2. Демчина Л. І. Системна єдність підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів в умовах інформатизації та ступеневої освіти [Електронний ресурс] / Л. І. Демчина // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : зб. наук. ст. : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. – Текст. дані. – Режим доступу: http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/2279/1/libconf15_8.pdf (дата звернення: 15.05.2018). – Заголовок з екрана.
3. Портал Інформаційно-бібліотечного відділу [Електронний ресурс] : [сайт] // Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. – Електрон. дан. – Режим доступу: <http://bibliotekaippo7.wixsite.com/libra/zviti> (дата звернення: 01.02.2019). – Назва з екрана.

Розділ 2. Бібліотека та управління знаннями

УДК 023.4:005.336.5:378

Гранчак Тетяна Юріївна

доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, м. Київ, Україна

LET'S PLAY! ГРА ЯК ІНТЕРАКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ

Враховуючи еволюціонування людства в напрямі формування суспільства знань, логічним є розгляд знань як стратегічного ресурсу спільноти і посилена увага до тих інституцій, які здатні запропонувати ефективні інструменти управління цим ресурсом. До таких інституцій відносяться бібліотеки, сутнісною функцією яких є збереження вироблених спільнотою інформації та знань і надання до них доступу.

Як відомо, знання бувають явними і неявними (прихованими або латентними). Явні знання і організація їх трансляції, надання до них доступу часто очевидні. Це, наприклад, формальне виявлення наявних знань в наукових публікаціях, створення інформаційних систем інтелектуального доступу тощо. У випадку з явними знаннями найчастіше йдеться про доступ до них у документованому вигляді. Складніше ситуація з виявленням і циркуляцією неявних знань, які можна продемонструвати дією, але при цьому вони залишаються у невербалізованому вигляді. У цьому випадку ініціатор, організатор, учасник процесу управління знаннями не може напяму забезпечити доступ до знань, оскільки ці знання ще не формалізовані, а носій цих знань, можливо, й сам ще не ідентифікував їх наявність. Тож, у першу чергу, йдеться про організацію середовища, сприятливого до виявлення неявних, неформалізованих і недокументованих знань.

У тому, що стосується управління явними знаннями, участь бібліотек проявляється доволі виразно: сьогодні йдеться про створення бібліотеками електронних середовищ, які акумулюють, організують документовані знання, надають до них доступ, сприяють їх циркуляції в суспільстві. І в цьому аспекті йдеться, переважно, про спеціальні бібліотеки, а саме академічні бібліотеки закладів вищої освіти та національні бібліотеки. Складніше створити умови для виявлення і трансляції неявних знань. Для вирішення цього завдання перспективним є використання бібліотеками такого інноваційного інструменту, як ігрові технології в бібліотечно-інформаційній діяльності.

Як обґрунтовує Й. Хейзінга, людська культура виникає в грі і розвивається як гра [3, с. 12]. Гра створює комунікаційне підґрунтя для формування спільноти практики (Е. Венгер) як системи соціального навчання, у процесі якого зміцнюються зв'язки між членами групи [13].

Гра є спрощеною моделлю спільноти практики. Правила гри – метод алгоритму, навички діяльності в певному правовому полі. «Ігри кожного типу відіграють важливу роль у розвитку основних життєвих навиків. Гравці повинні вчитися та дотримуватися певних правил, приймати стратегічні та тактичні рішення, та якомога більше співпрацювати з товаришами по команді та іншими: тобто, все те, що буде необхідним у коледжі та на роботі», – обґрунтовує суспільне значення гри президент Американської бібліотечної асоціації 2008-2009 рр. Д. Реттінг [цит. за 2].

Посиленням навчальним потенціалом володіють пізнавальні або навчальні ігри як компонент інтерактивного навчання, яке стає пріоритетним, оскільки саме в процесі взаємодії відбувається обмін знаннями, реорганізація старих і генерування нових знань.

Поряд з освітою ігрові технології виявились перспективними і для вирішення актуальних питань науки. Обґрунтуванню ігор як інноваційної технології продукування нового знання присвячене монографічне дослідження 2016 р. К. Шрієр (Karen Schrier) [11]. Ілюстративний приклад – гра Fold.it, запущена в травні 2008 р. вченими з Вашингтонського університету, виявилась корисною для вирішення проблеми СНІДу [1].

Інша гра – Planet Hunters – розроблена дослідниками Йельського університету і використовується астрономами для пошуку екзопланет, на яких потенційно можливе життя. На сайті проекту було зареєстровано 500 тис. учасників, які класифікували мільйони кривих блиску, тобто провели роботу, для виконання якої одній людині в режимі 24/7 знадобилося б 200 років [8].

Намагаючись використати громадський потенціал, міжнародна група вчених організувала платформу Zooniverse (<https://www.zooniverse.org>), на якій розміщуються ігрові проекти для наукових досліджень. Проекти Zooniverse вимагають активної участі добровольців для виконання дослідницьких завдань і охоплюють такі дисципліни, як астрономія, екологія, клітинна біологія, гуманітарні науки і кліматологія.

Зважаючи на когнітивний потенціал ігрових технологій, виправданим і доцільним є їх використання в бібліотечній практиці, адже соціальним призначенням бібліотек традиційно є збереження, кумуляція, організація, трансляція інформації та знань. Л. Рой, Президент Американської бібліотечної асоціації 2007-2008 рр. звертала увагу на те, що «ігри – це магніт, який притягує різних користувачів бібліотеки, і поза своєю розважальною цінністю, виявився потужним інструментом для поширення грамотності та навчання...» [цит. за 2].

У бібліотечній практиці ігри застосовуються достатньо давно. Відомий дослідник ігор в бібліотеці С. Ніколсон простежує початок використання в бібліотеці ігрових технологій з 1850-х років [9]. Насамперед, ідеться про настільні ігри, зокрема, шахи. Згодом в окремих бібліотеках набули поширення літературні ігри: карнавали літературних героїв, вікторини, конкурси, ігри-мандри, літературні суди тощо. Нині ж використання бібліотеками ігор набуло всесвітнього масштабу. Протягом останніх десяти років бібліотеки розвивали ігрові заходи від бібліотечних настільних ігор до ігор-містерій та захоплюючих рольових ігор.

У США під егідою Американської бібліотечної асоціації в 2011 р. був створений Круглий стіл для ігор і гання (The Games and Gaming Round Table – GameRT), що стало формалізацією ігрового напрямку в бібліотечній діяльності. Призначенням цього об'єднання стала підтримка ініціатив бібліотек стосовно використання в своїй діяльності ігрових технологій, обміну думками і досвідом, просування ідеї суспільної користі організації ігор в бібліотечному обслуговуванні.

Про масштаби використання ігор в бібліотеках свідчить щорічне проведення Міжнародного тижня ігор (International Games Week), в якому в 2017 р. з 29 жовтня по 4 листопада, за даними Американської бібліотечної асоціації, взяло участь 1620 бібліотек з усього світу, в тому числі дві інституції з України. За статистикою заходу, в середньому в бібліотеках-учасниках до ігор долучилось 82 620 користувачів. Ідея проведення такої масштабної акції полягала в налагодженні зв'язків між різними спільнотами через їхні бібліотеки навколо освітніх, соціальних та розважальних цінностей різних типів і видів ігор [5].

Важливо наголосити, що використання ігрових технологій відбувається в різних видах бібліотек. Найбільшій відсоток складають публічні бібліотеки, водночас така практика є і в академічних бібліотеках та бібліотеках вищої школи. Зарубіжний досвід свідчить про перспективність взаємодії шляхом застосування ігрових технологій дослідних інститутів, закладів вищої освіти і бібліотек, які в даному контексті виступають комунікативними посередниками, надаючи точку доступу до розроблених ігор [4, 6, 7, 10, 12]. За висновком Д. Варда і М. Ласковські «академічні бібліотеки мають можливість вийти за межі базового розвитку фізичних колекцій та відкритих ігрових сесій і розпочати розробку нового покоління ігрових колекцій та послуг просто зараз. Бібліотеки мають можливість бути активним учасником на ранніх етапах розвитку кампусу нового покоління ігрових технологій, навчання та методології занять» [7, с. 267–268].

Утім, незважаючи на потенціал ігрових технологій в організації управління знаннями, їх використання в бібліотечно-інформаційній діяльності вітчизняних інституцій поки що не набуло системного характеру, практично не стосується наукових досліджень.

В Україні приклади успішної організації ігор в бібліотеці демонструють такі інституції, як Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія», Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка, Науково-технічна бібліотека Національного університету «Львівська політехніка», бібліотека Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С. Грушевського, Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка, Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка, ЦБС м. Кам'янське Дніпропетровської обл. та ін.

Поширення в бібліотеках України практики використання ігрових технологій потребує визначення теоретико-методологічних засад організації ігрового бібліотечно-інформаційного середовища – середовища інтенсивної комунікації. Ключовими компонентами цього середовища є сукупність ігор, які пропонуються бібліотекою (ігротека), реальний і віртуальний ігрові бібліотечні простори, користувачі й бібліотечні працівники: ігровий менеджер і куратор ігор.

Ігри в бібліотеці можуть організовуватись спонтанно, а можуть набувати систематичного характеру, утім в обох випадках бібліотека організує ігровий простір, додає грі системності, створює умови для її ефективності. Для функціонування ігрового бібліотечно-інформаційного середовища необхідне виділення певного простору, як мінімум того, де зберігатимуться ігри і де користувач матиме до них доступ. Залежно від можливостей кожної конкретної бібліотеки, це може бути як окреме приміщення з поділом на зони, так і пара полиць. У випадку, якщо проведення ігор в бібліотеці не має систематичного характеру і відбувається рідко, на час проведення гри ігровий простір може поширюватись на різні бібліотечні приміщення і охоплювати майже всю бібліотеку. Водночас незмінною залишається вимога доступності цього простору для користувача. Створення віртуального ігрового бібліотечно-інформаційного простору вимагає спеціального програмно-технологічного забезпечення і технічного оснащення. За прикладом платформи Zooniverse онлайн ігри бібліотеки можуть мати одну точку доступу і розміщуватись на одному порталі. Розширенню ігрового простору бібліотеки сприятиме складання переліків або путівників доступних для користувачів онлайн-ігор, підготовка відео- та аналітичних оглядів таких ігор і ознайомлення з ними користувачів.

Необхідним компонентом ігрового бібліотечно-інформаційного середовища є також сформована бібліотекою колекція ігор – ігротека, що включає ігри віртуальні і реальні. Кожен тип ігор, своєю чергою, ділиться на види – настільні, інтелектуальні, тренінгові,

ділові, рольові, бібліоквести тощо. При цьому бажано, щоб ігри розрізнялися не лише за типами або видами, а й за рівнем – від простих до складних, за кількістю учасників – від одного до команди або кількох команд.

Формування такої ігroteки може відбуватись із різних джерел: це може бути грантова підтримка, пожертвування старих ігор від користувачів і бібліотечних працівників, виділення коштів з бюджетного фінансування бібліотеки як на поповнення фонду, а також розробка нових ігор самими бібліотечними працівниками разом з партнерами бібліотеки або волонтерами. Зокрема, якщо йдеться про бібліотеку закладу вищої освіти або академічної установи, нові ігри можуть розроблятися разом із зацікавленими науковими працівниками, викладачами і студентами й орієнтуватись на потреби досліджень і навчання. Такі ігри від початку матимуть вузьке призначення поглиблення знань і навичок в певній галузі, з певної дисципліни або наукової галузі.

Наявні в бібліотечній колекції ігри мають супроводжуватись інструктивними матеріалами, необхідним обладнанням (панелями, консолями тощо), бути описаними й каталогізованими, що сприятиме забезпеченню їх пошуку і доступу до них користувачів. У випадку неможливості придбати потрібну гру варто розглянути варіант її оренди.

Враховуючи поширення ігрових практик в бібліотеці, постає питання їх організації, для чого окремі дослідники пропонують впровадження посад ігрового менеджера і куратора ігор. Ігровий менеджер вирішує організаційні питання, займається пошуком партнерів, відповідає за підготовку необхідного програмно-технологічного забезпечення. Саме ігровий менеджер з'ясовує перелік ігор, в яких є найбільше зацікавлення з боку користувачів і потенційних партнерів, він є контактною особою в процесі переговорів під час організації або розробки певної гри. Куратор ігор – людина, яка може надати допомогу під час самої гри, яка допоможе розібратися з інструкцією або виступити модератором. Якщо бібліотека не має можливості ввести в штат відповідні посади, в організації і проведенні ігор можуть допомагати запрошені бізнес-тренери і волонтери.

Отже, ігри володіють потужним когнітивним потенціалом. Їх використання виправдало себе в освітній практиці й наукових дослідженнях. З огляду на це, доцільним є більш широке впровадження ігрових технологій як інноваційного інструменту управління знаннями в діяльність бібліотечних інституцій, в тому числі академічних бібліотек і наукових бібліотек закладів вищої освіти, формування в бібліотеках ігрового бібліотечно-інформаційного середовища. Актуальними завданнями у зв'язку з цим стають розробка стратегій використання ігрових технологій в бібліотеках, налагодження партнерських зв'язків між бібліотеками і науково-дослідними установами, формування бібліотечних ігрових колекцій і підготовка відповідних кадрів.

Джерела:

1. Ализар А. Геймеры в Fold.it решили научную проблему. *habr* 2011. 19.09. URL: <https://habr.com/post/128744> (дата звернення: 8.07.2018).
2. Ігри у бібліотеках – кращий міжнародний та національний досвід. *Бібліоміст. У скарбниці бібліотекарю. Українська бібліотечна асоціація*. URL: <https://bit.ly/2Xm9yb2> (дата звернення: 8.07.2018).
3. Хейзинга Й. *Номо Ludens. Статті по історії культури*. Москва, Прогресс-Традиция, 1997. 416 с.
4. Ferguson C. L. Ready Librarian One. *Serials Review*. 2016. 42(1): 42-46. DOI: 10.1080/00987913.2015.1137672.
5. International Games Week. Games in Libraries brought to you by ALA GameRT. URL: <http://games.ala.org/international-games-week> (дата звернення: 8.07.2018).
6. Kirsch B. A. (ed.) *Games in Libraries: Essays on Using Play to Connect and Instruct*. Jefferson, North Carolina : McFarland & Company, 2014. 248 p.
7. Laskowski M., Ward D. Building next generation video game collections in academic libraries. *The Journal of Academic Librarianship*. 2009. 35(3): 267–273. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2009.03.005>.
8. The Launch of TESS and Planet Hunters! *Planet Hunters. A Zooniverse Project Blog*. URL: <https://bit.ly/318g5Z4> (дата звернення: 8.07.2018).
9. Nicholson S. Gaming and Play in the Library: A Brief History. *Infospace. The Official Blog of the Syracuse University iSchool*. URL: <https://bit.ly/2JWBY8n> (дата звернення: 8.07.2018).
10. Robson D. *Video Game Collections in an Academic Library*. 2015. URL: <https://bit.ly/2pfSR1w> (дата звернення: 8.07.2018).
11. Schrier K. *Knowledge Games. How Playing Games Can Solve Problems, Create Insight, and Make Change*. Johns Hopkins University Press, 2016. 280 p.
12. Thomas C. M., Clyde J. Game as Book: Selecting Video Games for Academic Libraries based on Discipline Specific Knowledge. *The Journal of Academic Librarianship*. 2013. 39(6): 522–527.
13. Wenger E. *Communities of practice: Learning, meaning and identity*. Cambridge, U.K. ; New York, N.Y. : Cambridge University Press, 1998. 318 p.

УДК 378 : 023.5

Чорній Валентина Василівна

Львівський державний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою
імені Героїв Крут, м. Львів, Україна

НОВІЙ УКРАЇНСЬКИЙ ШКОЛИ — НОВА БІБЛІОТЕКА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Революційні зміни в системі освіти, які впроваджуються через концепцію Нової української школи, передбачають наявність у структурі кожної школи сучасної бібліотеки. Такої, яка стане “ресурсним осередком і експериментальним майданчиком для учнів і вчителів, забезпечить вільний доступ до якісних електронних підручників, енциклопедій,

бібліотек, лабораторій” [1]. Ці зміни повинні спонукати, очевидно, також до перегляду самої організації бібліотечної роботи в шкільних бібліотеках.

Далеко не таємниця, що шкільні бібліотеки мають невеликий за обсягом фонд художньої і довідкової літератури та, часом, зовсім крихітні приміщення. Робота акцентується, головним чином, на видачі учням підручників та масових заходах, які спрямовані на залучення дітей до читання, на прищеплення їм любові до книги. Багато з цих заходів (різноманітні вікторини, конкурси, зустрічі з письменниками, бібліотечні уроки тощо), методика проведення яких висвітлюється на сторінках фахових видань “Шкільна бібліотека”, “Шкільна бібліотека плюс”, є цікавими і діти радо беруть в них участь. Таким чином, шкільні бібліотеки мають свого вдячного, зацікавленого читача. Учні конкретної школи є постійними читачами своєї бібліотеки, що вигідно відрізняє цю категорію бібліотек від публічних чи наукових, де існує тенденція до зменшення кількості відвідувачів.

Проте шкільні бібліотеки мають інші істотні проблеми серед яких – відсутність комплектування новою літературою (окрім, звичайно, підручників, що на безоплатній основі передаються департаментами освіти). Відсутність фінансування не дозволяє бібліотекам, які мають постійного читача, поповнювати свої фонди книгами, щоб цього читача втримати та зацікавити. Інша істотна, на мій погляд, проблема – брак фахових бібліотекарів.

Шкільними бібліотеками, головним чином, опікуються висококваліфіковані педагоги, часто на половину ставки або ж на повному навантаженні з додаванням половини ставки на викладання основного предмета. І цей предмет забирає їх основний час, на бібліотеку залишається не так вже й багато.

Виникає питання: чи взагалі потрібний шкільний бібліотеці кваліфікований бібліотечний працівник з вищою бібліотечною освітою? Бібліотечний працівник, який би міг фахово працювати з книжковим фондом, створювати електронні каталоги, бази даних, перетворюючи таким чином шкільну бібліотеку в електронно-інформаційний ресурс. Адже, якщо повернутися до тексту концепції Нової української школи (НУШ), можна спрогнозувати, що парадигма освітньої установи радикально зміниться.

Одними із ключових компонентів формули НУШ є “формування компетентностей, потрібних для успішної самореалізації” та “сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання батьків, освітян та учнів не лише в приміщенні освітнього закладу” [1]. Серед десяти основних компетентностей є напрями, що відповідають профілю роботи фахового бібліотечного працівника. Наведу цитати в повному обсязі. Отже, **“Інформаційно-пошукова компетентність ... передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та**

приватному спілкуванні. Інформаційна й медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпека. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо). **Уміння вчитися впродовж життя.** Здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організація навчального процесу (власного і колективного), зокрема через керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя” [1]. Бібліотечний працівник повинен відповідати таким високим вимогам та вміти застосувати свої професійні знання та досвід, щоб допомогти у формуванні в учнів цих компетентностей

Крім цього, програмою НУШ передбачено підтримувати електронну платформу для створення та поширення електронних підручників та навчальних курсів для вчителів і учнів [1]. На сьогодні МОН вже розглядає можливості співпраці із зарубіжними партнерами для якісного наповнення національної е-платформи [2]. Ці завдання також можуть стати однією з форм бібліотечного обслуговування.

Адаптуючи роботу бібліотеки до вимог Нової української школи, фаховий бібліотекар повинен також вміти змодельовати документний фонд бібліотеки, грамотно створити ядро цього фонду, фахово вести політику комплектування бібліотеки, управляти фондом згідно з бібліотечними вимогами. Вміти не лише проставити УДК, але й активно працювати над створенням електронного каталогу. Адже в Україні на сьогодні процеси формування бібліотечних електронних каталогів вже переходять від етапу кількісного наповнення бібліографічними записами до їх якісного вдосконалення та активного використання. Електронний каталог вже є головним інформаційним продуктом бібліотек та повноцінною основою бібліотечного обслуговування користувачів. Він є також одним із найпопулярніших бібліотечних сервісів, що допомагає інтегрувати ресурси бібліотеки у світовий інформаційний простір [3].

Очевидно, що в шкільних бібліотеках на сучасному етапі також слід освоювати такий новий напрям діяльності українських бібліотек, як бібліотечне стратегування, послуговуючись методом збалансованої системи показників, що допоможе вивести цю категорію бібліотек на новий якісний рівень роботи.

Важливими питаннями в діяльності шкільних бібліотек є питання атестації бібліотечних працівників, які є працівниками культури та, на мій погляд, не визначене їхнє підпорядкування. Керівники бібліотечних підрозділів з вищою бібліотечною освітою у школі не вважаються навіть педагогічними працівниками, на відміну від керівника бібліотеки у

ЗВО, де ця посада включена до переліку науково-педагогічних працівників [4]. У школі можливе навіть надання категорії спеціаліста з низьким рівнем оплати.

Окремим питанням, яке потребує подальшого розгляду є питання роботи бібліотеки у ліцєях з посиленою військово-фізичною підготовкою, які не підпорядковуються Міністерству оборони України. Робота таких бібліотек суттєво обмежується, оскільки у військових існує поняття “Клуб” – структура, яка в директивному порядку проводить всі культурологічні заходи. Бібліотека тут вважається додатком, приміщенням, де зберігаються книги.

Джерела:

1. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. – Режим доступу: <http://zakinpro.org.ua/images/2017/docs/10/konczepczyia.pdf>. – Назва з екрана.
2. МОН розглядає можливість співпраці з “Discovery”, “Britanica” та “MATIFIC” для наповнення Національної освітньої е-платформи. – Режим доступу : <https://bit.ly/2Du6emH>. – Назва з екрана.
3. Кириленко О. Електронні каталоги обласних універсальних наукових бібліотек України: аналіз структури та лінгвістичного забезпечення / О. Кириленко // Бібліотечна планета. – 2018. – № 2. – С. 12–17.
4. Повний перелік посад науково-педагогічних та педагогічних працівників вищих навчальних закладів. – Режим доступу : <https://bit.ly/2KqsUrV>. – Назва з екрана.

УДК 374.72:027.53](477.73)

Дубіна Світлана Володимирівна

тренер регіонального тренінгового центру

Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека, м. Миколаїв, Україна

БІБЛІОТЕЧНА ПЛАТФОРМА ДЛЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Неформальна освіта надає можливість постійно самовдосконалюватись, поглиблювати знання та набувати нові навички, освоювати сучасні технології, що є особливо актуальним у дорослому віці. Бібліотеки завдяки своїй доступності, потужній інформаційно-ресурсній базі, кваліфікованому персоналу, розгалуженим партнерським зв'язкам стають платформою для неформальної освіти дорослих. Свою діяльність у даному напрямку бібліотечні заклади здійснюють у контексті прийнятих світовою спільнотою Глобальних цілей сталого розвитку ООН до 2030 р., зокрема: «Подолання бідності» (підтримка соціально незахищених верств населення та створення умов для рівних можливостей освіти та саморозвитку), «Якісна освіта» (забезпечення головних учасників освітнього процесу традиційними й електронними інформаційними ресурсами), «Інновації й інфраструктура» (навчання населення комп'ютерних технологій та сервісів, надання можливості освоєння

сучасних гаджетів, 3D-обладнання та робототехніки), «Зменшення нерівності» (надання рівного доступу до інформації) [1].

Метою даної статті є висвітлення досвіду діяльності Регіонального тренінгового центру Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки у напрямку неформальної освіти дорослих та сприяння безперервному особистісному та професійному самовдосконаленню.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА: ЗВ'ЯЗОК ПОКОЛІНЬ

З метою всебічного розвитку людей поважного віку та їхньої адаптації у сучасному інформаційному середовищі на базі Регіонального тренінгового центру (РТЦ) Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки з 2013 р. працює факультет «Основи комп'ютерних знань» Університету третього віку. Ініціатива реалізується у партнерстві з Миколаївським міським територіальним центром соціального обслуговування населення.

Комп'ютерні курси поділені на тренінгові модулі: «Комп'ютер для початківця», «Інтернет: освоюємо нові комунікаційні можливості», «Сервіси мережі Інтернет», «Он-лайн платежі комунальних послуг».

Програма першого модуля націлена на ознайомлення з конфігурацією комп'ютера, основами роботи в операційній системі «Windows 7», особливостями роботи в текстовому редакторі MS Word. Тренінги другого модуля направлені на методику роботи в мережі Інтернет, а програма третього дає можливість учасникам долучитися до віртуального спілкування, зокрема у соціальних мережах. Модуль «Он-лайн платежі комунальних послуг» надає навички здійснення електронних платежів з використанням платіжних онлайн-систем.

Тренери РТЦ постійно працюють над удосконаленням теоретичного та практичного матеріалів комп'ютерного курсу, враховуючи запити учасників. Самі ж курси є не тільки навчальною базою в опануванні комп'ютерної грамотності, а ще й сприяють подоланню соціальної ізоляції, розкриттю особистісного потенціалу, підвищенню життєвого тону людей старшого віку.

Загалом протягом 2014-2018 рр. у рамках роботи факультету «Основи комп'ютерних знань» було проведено 299 тренінгів, які відвідали 2418 осіб.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА: ГЕНДЕРНИЙ ВЕКТОР

На базі бібліотеки з 2017 р. реалізується соціальний проект «Успішна жінка» – твоя платформа для саморозвитку» із залученням до проведення заходів партнерських організацій та фахівців-волонтерів. Проект орієнтований на неформальне навчання жінок міста Миколаєва за трьома основними напрямками: ділові відносини, арт-терапія та комп'ютерні технології.

Тренінги у рамках циклу «Ділова жінка» передбачали розвиток лідерських та ділових якостей жінки. Запрошені фахівці з Южної бізнес-школи провели 7 тренінгів, де розглядалися питання професійної реалізації, кар'єрного та особистісного розвитку, ефективного пошуку роботи та додаткових можливостей самореалізації, планування сімейного бюджету, безпеки жінки у сучасному суспільстві. Заходи відвідала 81 особа.

Цикл тренінгів «Арт-терапія» був націлений на заглиблення людини у процес самопізнання засобами мистецтва, формування розуміння цілющого впливу музики, живопису та поезії на внутрішній світ жінки. Так, тренінги з музичної підзарядки дали можливість отримати власний музичний портрет та навчитися вправам для розвитку голосу та дихання; кінотренінги допомогли учасникам зрозуміти сильні та слабкі сторони своєї особистої жіночності, усвідомити, якими діями жінка як мати створює умови для формування успішної, самостійної і впевненої дитини; заняття з терапії поезією навчили жінок складати вірші. Відомими у Миколаєві фахівцями з мистецтвознавства, психології та філософії було проведено 8 тренінгів, які відвідали 156 осіб.

Тренінги з циклу «Домашня арт-студія» проводилися фахівцями РТЦ і передбачали отримання жінками навичок роботи з комп'ютером, зокрема обробки фотозображень, створення сімейного електронного фотоальбому, виготовлення вітальної листівки, календаря, візитної картки, а також монтування власного фільму про приємні моменти життя. У рамках циклу було проведено 48 тренінгів з 16 тем, загальна кількість відвідувань яких склала 354.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА: ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК

З 2013 р. бібліотека спільно з Регіональним фондом підтримки підприємництва у Миколаївській області реалізує проект «Створення мережі дистанційних консультаційних центрів для підприємців на базі бібліотек Миколаївської області». Основною метою проекту є підвищення рівня інформаційної обізнаності громади щодо нормативно-правової бази підприємницької діяльності та основних засад ведення бізнесу через створення на базі бібліотек області інформаційно-консультаційних пунктів. Проект розрахований на підприємців малого і середнього бізнесу, фермерів, громадян, що планують займатися підприємницькою діяльністю, безробітних, учнівську та студентську молодь. З 2017 р. у партнерстві з Южною бізнес-школою у рамках проекту активізувалося тренінгове навчання, націлене на забезпечення інформаційної підтримки та надання консультативної допомоги підприємцям області, створення сприятливих умов для спілкування та обговорення спільних проблем, налагодження міжрегіональних партнерських зв'язків з метою розширення бізнесу. Фахівцями Южної бізнес-школи було проведено 13 тренінгів, які відвідали 160 осіб.

З 2016 р. за ініціативою Миколаївського інституту професійного розвитку і освіти на базі бібліотеки започатковано проект з неформальної професійної освіти. Зокрема, відбулися заняття за спеціальним навчальним курсом «Державне регулювання в сфері криптографічного та технічного захисту інформації» для провідних спеціалістів підприємств морегосподарського комплексу з шести міст України: Одеси, Миколаєва, Херсона, Маріуполя, Чорноморська, Южного (24-25.03.2016), семінари «Кіберзахист підприємства» (7-10.11.2017) та «Кіберзахищеність підприємства» (18-20.04.2018) для спеціалістів ІТ-галузі, «Інноваційні перспективи освітньо-кадрового забезпечення в Україні» для представників підприємств міста (30-31.01.2018), навчальний курс «Особливості і характерні відмінності робіт служб портового контролю» для представників капітанії, екологічних служб і служб охорони праці вітчизняних морських портів (24-25.10.2018). Таке навчання має величезне значення для підвищення кваліфікації працівників провідних підприємств області. Загалом у заходах взяли участь 79 осіб.

З метою сприяння ІТ-освіті українців на базі Регіонального тренінгового центру з 2016 р. реалізується всеукраїнський проект з основ програмування «Technology Nation» благодійного фонду «Brain Basket». Проект дозволяє всім охочим безкоштовно отримати комп'ютерну освіту світового класу та вивчити основи найбільш затребуваних мов програмування. Навчальні програми базуються на курсах кращих світових університетів (Harvard, MIT, Stanford) і дають розуміння основ програмування та знайомлять з найбільш популярними мовами програмування (C, Python, JavaScript, HTML/CSS). Заняття проходять у форматі змішаного навчання (онлайн+офлайн), що передбачає самостійну роботу з лекційним матеріалом, який викладений онлайн, і аудиторну практику під керівництвом досвідчених менторів [2]. У рамках проекту було проведено 151 тренінг, загальна кількість відвідувань яких склала 1430.

У 2018 р. у бібліотеці стартував новий проект фонду BrainBasket – «WOW Teachers». Це всеукраїнський соціально-освітній проект з безкоштовного навчання вчителів інформатики та старшокласників основам web-розробки. Стратегічна мета проекту – дати поштовх до розвитку шкільної ІТ-освіти «знизу», зокрема підвищити рівень викладання інформатики у школах, допомогти вчителям та школярам подолати так званий «страх перед технологіями», розвіяти міф про те, що ІТ – це щось надзвичайно складне, і тим самим стимулювати дітей обирати ІТ як майбутню професію. Навчальна програма базується на курсах провідних навчальних закладів світу та визнаних відкритих освітніх ресурсів (University of London, Microsoft, W3Schools, Mozilla MDN web docs та ін.) і дає розуміння основ web-розробки, зокрема курс розкриває такі теми, як перші кроки щодо запуску веб-

сайту, DNS та хостінг, HTML-CSS та JavaScript [3]. У рамках проекту було проведено 18 тренінгів, загальна кількість відвідувань склала 170.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА: ДИСТАНЦІЙНИЙ ФОРМАТ

Використання інформаційних технологій робить процес набуття знань більш гнучким, дає можливість навчатися у зручному місці та у зручний час. Для цього людині треба мати комп'ютер та мережу Інтернет. Дистанційне навчання – це сучасна перспективна форма надання освітніх послуг, що з 2012 р. успішно діє у Миколаївському РТЦ на платформі MOODLE (<http://e-osvita-myk.tk>) за модулями, розробленими науковцями та фахівцями Головного тренінгового центру для бібліотекарів, що функціонує при Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ).

Участь у навчанні беруть фахівці ЦБС та публічних бібліотек об'єднаних територіальних громад. За 2012-2018 рр. навчання проводилося за трьома модулями: «Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці», «Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек», «Інтелектуальна свобода та доступність інформації в демократичному суспільстві. Етика бібліотечного працівника». Загалом було проведено 13 місячних курсів для 226 учасників.

У 2018 р. Миколаївська ОУНБ запровадила нову послугу – дистанційне навчання на обласному рівні фахівців публічних бібліотек ОТГ – web-коучинг «БібліоSTUDIES», що передбачає проведення циклу тематичних вебінарів. Інформація про навчання розміщується на сторінці «БібліоSTUDIES» (<http://www.reglibrary.mk.ua/index.php/2013-06-26-08-27-40/2013-06-26-09-34-25/bibliostudies>). Учасники приєднуються до групи у програмі Skype за умови заповнення онлайн-анкети в Google Forms [4].

Тематика запропонованих вебінарів висвітлювала актуальні для публічних бібліотек ОТГ питання. Модератори навчання висвітлили питання щодо ведення регламентуючої документації, роботи з бібліотечним фондом (облік, перевірка, вилучення документів), соціально-економічної цінності бібліотеки, стратегічного планування розвитку бібліотек, електронної звітності публічних бібліотек (ЕСMaP) та проведення соціологічних досліджень. Слухачам дистанційного навчання було надано консультації, інформаційні матеріали, зразки облікових документів та презентації за кожною темою. Загалом навчання у рамках веб-коучингу пройшли 26 осіб.

Таким чином, можна зробити висновок, що бібліотека завдяки комплексному підходу з охопленням різних категорій населення грає дієву роль у поширенні неформальної освіти дорослих. Подальша діяльність РТЦ полягатиме у постійному моніторингу потреб дорослого

населення, ефективності організації «навчального процесу», впровадження сучасних методик та технологій.

Джерела:

1. Пашкова В. Бібліотеки і реалізація Порядку денного ООН до 2030 р. / В. Пашкова // Бібліотечна планета. – 2017. – № 1. – С. 6–10.
2. Technology Nation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://brainbasket.org/technology-nation>, вільний (дата звернення: 14.01.2019). – Назва з екрана.
3. WOW Teachers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://brainbasket.org/wow-teachers/>, вільний (дата звернення: 14.01.2019). – Назва з екрана.
4. Дементьєва І. В. Web-коучинг «БібліоSTUDIES» : що, де і як ... [Електронний ресурс] / І. В. Дементьєва, – Режим доступу: <http://oth.nplu.org/?p=1786>, вільний (дата звернення: 21.01.2019). – Назва з екрана.

УДК 025.4(477)

Кириленко Олександр Григорович

кандидат історичних наук, доцент

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ НБУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНИХ ІПС

У «Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року» визначено, що для інтенсивного розвитку та актуалізації документно-інформаційних ресурсів бібліотек на традиційних та електронних носіях і забезпечення доступу до них, серед іншого, необхідно: створити систему корпоративної каталогізації та зведений ЕК бібліотек України, створити корпоративну БД авторитетних національних файлів на осіб, організації, предметних / галузевих¹. Реалізація цих завдань в першу чергу залежить від узгодженої діяльності національних бібліотек. Діяльність національних бібліотек в сучасних умовах повинна бути орієнтована на формування інтегрованих інформаційних ресурсів, спрямованих на широке використання в бібліотечно-бібліографічному обслуговуванні користувачів. Виходячи з цього, важливого значення набуває створення інформаційно-пошукових систем (ІПС), що сприятимуть опрацюванню вхідного документного потоку на єдиних уніфікованих підходах.

¹ Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс] : розпорядж. Каб. Міністрів України № 219-з від 23.03.2016. – Текст дані. – Режим доступу : <https://bit.ly/2JR9oWh> (дата звернення : 04.02.2019). – Назва з екрану.

Відділ лінгвістичного забезпечення інформаційно-пошукових систем Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, створюючи інформаційно-пошуковий тезаурус (ПТТ) та систему авторитетних записів на імена осіб, найменування організацій, прагне, щоб його інформаційні продукти могли використовувати фахівці з різних бібліотек. Важливим для діяльності відділу є представлення інформаційних продуктів на сайті бібліотеки для використання бібліотечними фахівцями в процесі формування ПС. Виходячи з цього, працівники відділу приділяють значну увагу методичному забезпеченню цієї технології (удосконалення структури ПТТ, розробка робочих аркушів введення авторитетних даних відповідно до міжнародних вимог, підготовка методики формування ПТТ, авторитетних записів).

У січні 2019 року на сайті Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого у розділі "Бібліотечному фахівцю" за адресою: <http://catalogue.nplu.org/ipt> розміщено новий інформаційно-пошуковий сервіс "Тезаурус" (рис. 1).

The screenshot displays the 'Бібліотечному фахівцю' (Bibliothecian) section of the National Library of Ukraine's website. At the top, there is a blue header with the title 'Бібліотечному фахівцю' and a description: 'читальний зал – спеціально облаштоване приміщення, обладнане робочими столами для користувачів і призначене для роботи користувачів з документами б/ф'. To the right of the header is a graphic with the text 'Книги творять Світи' and the URL 'http://nplu.org.ua'. Below the header is a navigation bar with links: 'Актуальне', 'Запитання-відповіді', 'Консультації', 'Новини', 'Публікації', and 'Тезаурус' (highlighted in yellow). The main content area features a search form with a label 'Термін:' and a text input field. Below the form is a button labeled 'Пошук'. The section title 'Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого' and 'ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИЙ ТЕЗАУРУС' are displayed in red. Below this, there is a link '• Довідка' and information: 'Кількість термінів: 34988' and 'Останні зміни: 2019-01-30'. A section titled 'Правила пошуку' (Search rules) lists three bullet points: 1. 'набери́ть термін або його частину (одне чи кілька слів, перші літери слів, як-от **еколог** **аудит**) і натисніть клавішу Enter або кнопку Пошук'; 2. 'шукається термін з усіма словами запиту, у разі його відсутності перше слово запиту'; 3. 'знаки пунктуації ігноруються, регістр літер не має значення'. At the bottom, there is a copyright notice: '© Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, 1997–2019'.

Рис. 1. ПТТ на сайті Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

ПТТ представлено в онлайн-доступі з метою оперативного ознайомлення фахівців, що займаються каталогізуванням та створенням бібліографічних баз даних, з термінами та розробленими до них словниковими статтями. Цей ресурс створювався працівниками бібліотеки протягом 1997–2019 років.

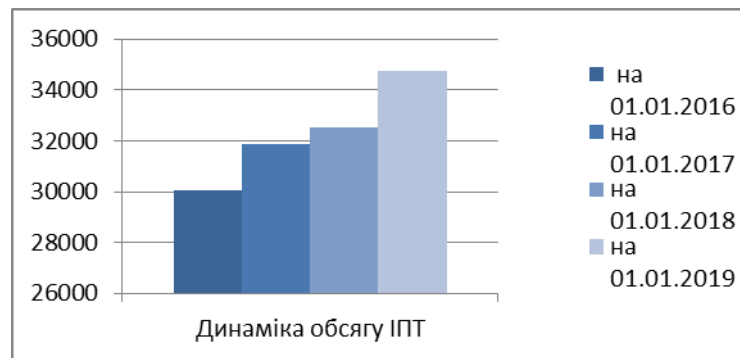

Рис. 2. Динаміка створення ІПТ

ІПТ є універсальним за змістом та формується на основі опрацювання вхідного потоку документів, тому містить термінологію, яка необхідна для семантичного опрацювання документів – предметизування та визначення ключових слів у бібліотечних ППС. Розміщену в ІПТ інформацію фахівці також можуть використовувати для уніфікації предметних заголовків та підзаголовків (підрубрик). Представлені в ІПТ терміносполучення інверсуються.

Табл. 1.

Структура ІПТ

Назва	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
Термінів	29 734	30 034	31 885	32 501	34 766
Дескриптори	26 572	22 653	24 136	25 402	26 536
Аскриптори	6 729	7 379	7 749	7 099	8 230
Географія	3 738	3 841	4 013	4 300	4 483
Хронологія	83	83	83	83	83
Формальні	40	42	42	42	43
Установи	705	1 145	1 861	1 905	2 136
Організації	165	358	411	415	436
Персоналії	1 851	1 897	3 233	3 350	4 171

ІПТ містить словникові статті на:

- лексико-семантичне зібрання термінів (матеріальні речі, суспільно-політичні явища, галузі наук і практичної діяльності, процеси тощо);
- географічні назви (назви континентів і регіонів, країн, їхніх адміністративно-територіальних одиниць, етнічних земель, океанів, морів, річок, гір тощо);

- персоналії (власні імена видатних осіб, богів, міфічних та загальновідомих літературних персонажів тощо);
- установи та організації (власні назви установ та організацій).

Технологія формування авторитетних записів на імена осіб і найменування організацій знаходиться в трансформації, зокрема, в 2018 році значну увагу було приділено записам, конвертованим з ППТ. У напрямку модифікації записів, конвертованих з ППТ, працівники відділу, що займаються створенням авторитетних файлів, здійснювали аналіз персоналії з метою виявлення імен осіб, які несуть інтелектуальну відповідальність за зміст документів, представлених в ЕК бібліотеки. В процесі формування авторитетних записів визначено критерії щодо необхідності створення авторитетного запису – наявність записів в ППС бібліотеки та авторитетних джерел, що дозволяють повноцінно атрибутувати об'єкт опису.

Статистика роботи з авторитетними записами
за період з 2018-01-01 по 2019-02-07

Нові записи

ім'я	*	200	210	215	*
Анісімова А.	25	25			25
Антоненко І.П.	355	9	344		355
Багрій І.	1112		1105	7	1112
ВДІМ	2	2			2
Гордієнко О.	343	343			343
Зборовський Ю.	729	729			729
*	2566	1108	1449	7	2566

Редагування

ім'я	200	*	200	210	215	*
*	795	2052	795	1250	7	2052
Анісімова А.	12	12	12			12
Антоненко І.П.	234	995	234	761		995
Багрій І.	2	868	2	859	7	868
ВДІМ	4	4	4			4
Гордієнко О.	752	753	752	1		753
Зборовський Ю.	141	192	141	51		192

Ред.ІПТ

ім'я	200	*
Анісімова А.	1	1
Антоненко І.П.	95	95
Гордієнко О.	199	199
Зборовський Ю.	3	3
*	209	209

Вилуч./віднов.

ім'я	*	200	210	*
Антоненко І.П.	28	1	26	28
Багрій І.	1		1	1
Гордієнко О.	53	53		53
*	82	54	27	82

Рис. 3. Статистика роботи з авторитетними записами за 2018-2019 рр.

З часом на сайті Бібліотеки буде представлено авторитетні записи, створені відділом, а в бібліографічних записах електронного каталогу Бібліотеки буде посилання на авторитетний запис. Враховуючи, що в українському сегменті інтернету досить складно знайти достовірну інформацію, необхідну для формування ППТ та авторитетних записів, треба шукати нові шляхи співпраці між бібліотеками України у формуванні ППС.

Розділ 3. Сучасні бібліотекарі та бібліотеки: розвиток та інновації

УДК 02:005.591.6](045)

Хіміч Ярослава Олегівна

кандидат історичних наук, доцент

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв,

м. Київ, Україна

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК

«Інноваційна діяльність бібліотек», «бібліотечні інновації», «інноваційні бібліотечні продукти та послуги» – питання, що актуалізувалися у вітчизняній бібліотечній науці та практиці ще у 90-х роках ХХ століття та залишаються актуальними і досі.

Слід відзначити, що іноді бібліотечна практика навіть випереджає бібліотечну теорію. Бібліотекознавці ще не встигли обґрунтувати та проаналізувати «інноваційний бібліотечний продукт», а він вже переходить з розряду інноваційного до звичного, обов'язкового, традиційного. Крім того, дослідження інноваційної діяльності сучасних бібліотек свідчить про максимальне використання бібліотечною практикою напрацювань інших наук, таких як менеджмент та маркетинг, інформатика, соціальні комунікації, педагогіка (особливо в частині андрагогіки), психологія тощо.

Сучасні бібліотеки активно використовують технології стратегічного планування, командного менеджменту, проектної, фандрейзингової та адвокаційної діяльності, займаються рекламою, використовують веб-технології. При бібліотеках створюються центри з навчання комп'ютерній та медіаграмотності, а також з вивчення іноземних мов, курси з дизайну, художнього фотографування, програмування, робототехніки, журналістики та багато інших. Бібліотеки проводять інтерактивні акції, флешмоби, квести; організовують зони для коворкінгу, вільного спілкування, групового навчання, інтелектуальних ігор і релаксу; розширюють власний простір та створюють локації поза стінами бібліотеки – «бібліотека на пляжі», «бібліотека під каштанами» тощо.

Бібліотеки відповідають на виклики часу і намагаються бути в тренді (тут варто навіть просто назвати проекти та ініціативи Української бібліотечної асоціації, реалізовані бібліотеками України в останні роки) – «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування», «Бібліотеки і виборчий процес: навчаємо бібліотекарів і виборців конституційних прав», «Бібліотека – громада: відкритий простір», «Все про Європу: читай,

слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації в бібліотеках», «Активні громадяни», «Читай! Формат не має значення!», «Культура академічної доброчесності: роль бібліотек», «Містки громадської активності», «Карта бібліотек України. онлайн-сервіс «Бібліотека для тебе» [1], а також проекти «PR-офіс в бібліотеці», «ПОЛІС (Поліція і спільнота)» та інші.

Тож, здається, з інноваційністю та творчістю («креативом»), у бібліотекарів все гаразд. Можливо, варто зупинитися, згадати сутнісні функції бібліотеки та почати більше уваги приділяти традиційним бібліотечним технологіям? І, взагалі, чи потрібний бібліотеці «креативний» бібліотекар? «В бібліотеці головне – книга, збереженість фонду, книговидача, а не масові заходи чи проведення навчання». «Бібліотека має працювати як бібліотека, а не як розважальний заклад». Такі питання та коментарі наразі так само популярні, як і бібліотечні інновації.

А можливо, ми невірно розуміємо, що ж таке – «креативність» та «креативне мислення» і чому «креативність» потратила в топ основних навичок, необхідних, щоб досягти успіху у 2020 році? [2].

Почнемо з теорії. Дослідник креативності Дж. Гілфорд ще в середині ХХ ст. виділив ряд інтелектуальних здібностей, що характеризують креативність. Серед них – швидкість (кількість ідей, що виникають за певний проміжок часу), гнучкість (здатність перемикатися з однієї ідеї на іншу) й оригінальність мислення (здатність продукувати ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих), а також допитливість (підвищена чутливість до проблем, що не викликають інтересу в інших) і нерелевантність (логічна незалежність реакцій від стимулів). Відповідно до Дж. Гілфорда, «Під креативністю слід розуміти здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення. Основою креативності є дивергентне мислення ... » (дивергентне мислення — це тип мислення, що йде в різних напрямках) [3]. Конвергентне мислення актуалізується в тому випадку, коли людині, яка вирішує проблему, потрібно знайти єдине вірне рішення, тому і кількість «вірних» рішень обмежена, при дивергентному мисленні – немає «вірних» чи «невірних» відповідей, тому їх кількість необмежена.

Спостерігаючи за бібліотекарями під час занять з підвищення кваліфікації, коли необхідно моделювати ситуацію, генерувати ідеї, створювати проекти або робити інші практичні роботи, перше, що впадає в око – страх перед «невірним рішенням», яке, в даному випадку, ні на що суттєво не впливає. Бібліотекарі бояться здатися «нерозумними», бояться вийти за межі власного досвіду. Якщо під таким кутом розглянути інноваційні зміни, що відбуваються у вітчизняних бібліотеках, інноваційні бібліотечні продукти та послуги, створенням яких ми так пишаємось, то можна зробити висновок про відсутність креативності. Ми беремо вже апробовані методики, хоча і з певними модифікаціями та адаптацією до наших реалій. Ми запозичуємо досвід інших бібліотек, інших закладів сфери

обслуговування, ми використовуємо напрацювання інших наук. І головне – в цьому немає нічого поганого, оскільки ми все це робимо для розвитку бібліотек і відповідно до нашого бачення майбутнього. Це наш перший крок до креативності, адже одна з головних професійних здатностей інформаційних працівників (бібліотекарів) – здатність до аналітико-синтетичної переробки інформації. Тож, наша креативність може починатися «зі створення нового, шляхом об'єднання і переплетення різних ділянок знань» [3]. І, якщо виходити з того, що основними рисами креативного мислення є:

- уміння вирішувати типові завдання нетиповими способами;
- прагнення відшукати всі можливі способи вирішення, в тому числі і найбезглуздіші;
- звичка максимально вдосконалити вже знайдену відповідну ідею;
- уміння шукати, знаходити і ефективно використовувати різного роду підказки [3], нам варто цьому навчатися. А в подальшому, можливо, і навчати інших.

Таким чином, ми підходимо до питання, а чи можна навчитися креативності, і, якщо так, то як це робити? Відповіді – так, шляхом постійних тренування та самовдосконалення, використовуючи різноманітні існуючі креативні техніки та вигадуючи власні.

Яка мотивація до розвитку власних креативних здібностей? Традиційна. Від зовнішньої (примусу) – пов'язаної з покаранням (винесенням догани, звільненням з роботи, неатестацією, переведенням на іншу (менш оплачувану посаду) або заохоченням (преміюванням, переведенням на іншу, більш оплачувану посаду тощо). До власного бажання самореалізації та вдосконалення, бачення власних перспектив та нових можливостей.

Бібліотекарі, у спрощеному варіанті визначення професійної діяльності, займаються пошуком, переробкою та розповсюдженням інформації, тож знайти інформацію про тести на креативність та вправи для розвитку креативних здібностей їм має бути нескладно. Головне – відчувати необхідність працювати в цьому напрямі.

Джерела:

1. Програми, проекти / Українська бібліотечна асоціація [електронний ресурс]. URL: <https://ula.org.ua/255-programi-proekti>.
2. Робота майбутнього: 10 навичок, які будуть затребувані в 2020 році. 07-11-2016 15:03 : Новини науки та техніки / Ukr.media [електронний ресурс]. URL: <https://ukr.media/science/280897>.
3. Креативність – головна якість людини в 21 столітті / Креативна країна [електронний ресурс]. URL: <https://creativecountry.org/aboutcreate>.
4. Креативне інноваційне мислення як нова фахова компетенція / Інноваційне підприємництво : креативність, комерціалізація, екосистема : навч. посіб. для вищих навч. закладів / Авт. кол. : Ю. М. Бажал, І. В. Бакушевич, ін. / за ред. д-ра екон. наук проф. Ю. М. Бажала. – Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2015. – С. 29–54.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕКАРЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ

Соціальні зміни, що відбулися в нашій країні, помітно змінили ситуацію в бібліотечній сфері: змінилося уявлення про роль сучасної бібліотеки в суспільстві, про якість бібліотечного обслуговування, про відносини з користувачем, який також змінився. Крім того, з використанням новітніх інформаційних технологій робота бібліотеки перейшла на інший технічний рівень.

На початку ХХІ століття бібліотекар повинен володіти не тільки необхідними знаннями, ерудицією, а й технологіями просування книги і читання в різні соціальні групи, знати реальні потреби та інтереси не тільки своїх користувачів, але й місцевої громади загалом, знати і вміти застосувати знання з загальної або вікової психології, а також конфліктології; вміти якісно та швидко опрацьовувати джерела електронної інформації, а також використовувати новітні форми і методи надання її користувачеві.

Найважливішою рисою бібліотечного працівника залишається високий рівень комунікативності. Проблеми спілкування мають особливе значення для бібліотекарів, тому що контакти з користувачами різного віку, професій, інтересів, смаків фактично є суттю бібліотечного обслуговування. Специфіка бібліотечного спілкування полягає в тому, що воно майже завжди відбувається навколо книги.

Тут багато залежить від самого бібліотекаря, його компетенції, знань, захопленості. Саме це в першу чергу впливає на спілкування з користувачами. По-друге, творче спілкування вимагає і деякої психологічної підготовки. Ніщо, навіть найкращий художній шедевр і блискуча методика, не зблизять бібліотекаря і користувача, якщо немає комунікативної основи, якщо бібліотекар не володіє навичками спілкування взагалі. Мається на увазі вміння розмовляти з користувачем, ставити питання і відповідати, вислухати, вибирати оптимальну лінію поведінки з тим чи іншим користувачем, управляти своїми почуттями і виходити з будь-яких ситуацій без конфліктів.

Головне в спілкуванні – уміння говорити. Бібліотекарю-професіоналу, доводиться чимало спілкуватися протягом робочого дня. Безліч разів він має привітатися і попрощатися

з користувачем, дещо порадити, розповісти, де розташована та чи інша література, запросити користувача на масовий захід, зробити зауваження, заспокоїти розгніваного відвідувача. Чи завжди бібліотекар вміє це робити? Чи пам'ятає він, що мова, манера розмовляти, спілкуватися, розповідати – це лакмусовий папірець, котрий досі точно визначає рівень вихованості, характер людини, її суть? Чи багато бібліотекарів знають, що 40 відсотків інформації передається інтонацією? Що, якщо користувач не зрозумів бібліотекаря, то справа в самому бібліотекарі, бо саме він не вміє доладно довести свою думку?

Головне у мові – загальний стиль. Безумовно, бібліотекар має говорити грамотно.

Розмовляти з користувачем можна лише коректно і ввічливо, що обумовлено повагою до нього. Це виявляється в манері ставити питання, робити зауваження, нагадувати. Краще давати поради, а не наказувати, тому що ніхто не любить наказного тону. Звертаючи увагу користувачів на їхні помилки, краще зробити це у коректній формі.

Суть розмови не змінилась (користувач звернувся з проханням до бібліотекаря і отримав відповідь), а змінилась форма. І виявляється, що результат спілкування залежить від форми чи не більше, ніж від змісту.

Бібліотекар має бути чуйним і ураховувати це в стратегії спілкування з користувачем. У бібліотекаря має бути вироблено вміння контролювати себе, своє обличчя. Уміння контролювати своє обличчя важливо ще і тому, що користувач у першу чергу сприймає саме вираз обличчя бібліотекаря і, виходячи з цього, може прогнозувати результати обслуговування.

Дуже важливе для бібліотекаря вміння слухати. Воно допоможе йому при уточненні запитів, під час першої зустрічі з користувачем, у виробленні правильної лінії поведінки.

Уміння слухати конче необхідно бібліотекарю, який нерідко, хоча і мимоволі, має виконувати для користувача складну функцію психотерапевта, чуйно розпізнавати складність, навіть драматизм конкретного стану людини. У бібліотекаря є й добрі «ліки» в руках – література. Зрозуміти, яка саме книга потрібна користувачу (що його розважить чи допоможе у розв'язанні якоїсь життєвої проблеми) – велике мистецтво. Добитися успіхів на цьому шляху можна тільки вивчивши користувачів, пильно прислуховуючись і придивляючись до кожної особистості.

Бібліотекар має виконувати правило – в усі часи допомога користувачу – головна турбота бібліотекаря. Працівникам не годиться бути просто живими «дороговказами», котрі відсилають користувачів до полиць. До того ж, читач нерідко сприймає такі дії бібліотекаря як прагнення «позбутися» його, трактує це як слабку орієнтацію бібліотекаря у фонді, невміння вибрати із безлічі книг найкращу і просто як небажання працювати. Такі оцінки не

тільки сприяють падінню професійного престижу конкретного працівника, але й знижують статус бібліотеки.

З огляду на сучасні умови пошуку інформації, бібліотекар повинен мати високий рівень інформаційної культури, володіти навичками швидкого й ефективного пошуку інформації в віртуальному середовищі, а також вміти використовувати технічні засоби на допомогу користувачеві.

Основною специфічної рисою бібліотекаря є бажання допомогти, а саме – прислужитися користувачеві. Така позиція бібліотекаря говорить про вірне розуміння своєї професійної місії і про високе почуття професійної гідності.

Проблема відповідальності – найважливіша в професійній бібліотечній етиці. Наразі це відповідальність за забезпечення вільного доступу до інформації, за точність, повноту її надання, і в той же час за збереження джерел інформації, щоб вони могли використовуватися не тільки сучасниками, а й майбутніми поколіннями. Це відповідальність за увагу до потреб користувачів, за якість послуг, що надаються, комфортність інформаційного середовища.

З одного боку, бібліотечний працівник відповідальний перед кожним конкретним користувачем і майбутніми користувачами як представник соціокультурного інституту, який покликаний виконувати певні потреби користувачів і не обдурити їхніх очікувань. З іншого боку, бібліотекар відповідальний перед користувачами як особистість і фахівець. І в тому, і в іншому випадку перед ним стоять етичні завдання, які він вирішує, виходячи зі своїх етичних міркувань, уявлень про совість і особисту відповідальність.

У реальній практиці бібліотечний працівник часто опиняється в суперечливій етичній ситуації, наприклад, між обов'язком забезпечити вільний доступ до документів і необхідністю їх збереження. Це, по суті, протиріччя між відповідальністю перед конкретним справжнім користувачем і відповідальністю перед майбутніми поколіннями, які не зможуть ознайомитися з культурними цінностями, якщо вони будуть втрачені. Це протиріччя, як зазначалося, закладено у функціях інформаційної установи.

Функція сучасного бібліотекаря, який працює в умовах насиченого інформаційного середовища, організувати його таким чином, щоб користувач оволодів новою інформацією з найбільшою економією своїх розумових сил і часу.

Проблема підвищення кваліфікації фахівців на етапах розвитку бібліотечної справи завжди залишалася актуальною: зі зміною технологій перед бібліотечним працівником постало завдання оволодіти новими знаннями і вміннями, яких він не мав раніше: володіння новими комп'ютерними технологіями, вміння швидко реагувати на мінливі обставини і приймати адекватні рішення, прагнення опановувати нові знання.

Інформатизація бібліотек принципово змінює соціальне замовлення на підготовку бібліотечних кадрів. Зростає потреба у фахівцях, озброєних новою професійною ідеологією, здатних активно розгорнути цілеспрямовану діяльність з розробки та впровадження в бібліотечну справу нових інформаційних технологій та забезпечити оптимальне використання бібліотечних ресурсів.

Джерела:

1. Авраева Ю. Б. Профессиональная компетентность – показатель развития библиотечных кадров / Ю. Б. Авраева // Библиография. – 2011. – № 6. – С. 20–25.
2. Грабар Н. Професійне спілкування в комунікаційному просторі бібліотеки / Н. Грабар // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 5. – С. 12–15.
3. Давидова І. Стратегічні орієнтири розвитку бібліотечної професії в сучасних соціально-комунікаційних умовах / І. Давидова // Вісник Книжкової палати. – 2008. – № 9 (146). – С. 17–20.
4. Корнієнко В. Наукове спілкування як один із ефективних засобів підвищення професіоналізму / В. Корнієнко // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 7. – С. 19–21.
5. Петрова Г. Організація роботи персоналу бібліотеки в умовах традиційних технологій з інноваційними / Г. Петрова // Бібліотечний форум України. – 2007. – № 1. – С. 36–40.
6. Сидоренко Л. Навчання бібліотечного персоналу – запорука успішного розвитку громадян / Л. Сидоренко // Бібліотечний форум України. – 2013. – № 2. – С. 26–27.

УДК 027.7(045)

Скабодіна Алла Валентинівна

зав. відділом наукової бібліотеки

Філіна Антоніна Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв,

м. Київ, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСЯГНЕННЯ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Був час, коли про Національну академію керівних кадрів культури і мистецтв мало хто знав. З 2008 року Академія за рейтингом ЮНЕСКО є лідером серед вузів культури і мистецтв України, за великі здобутки в галузі культурно-мистецької освіти. В 2020 році Академії виповнюється 50 років. Починала вона свою діяльність з курсів підвищення кваліфікації працівників культури, а в 2010 році Указом Президента від 12 січня №13/20

отримала статус Національної, стала важливим центром підготовки фахівців культурно-освітньої галузі.

Сьогодні навчання в Академії дозволяє отримати унікальні спеціальності, такі як: мистецтвознавець-експерт, музикознавець-експерт, режисер оригінально-трюкового жанру, дизайнер ландшафту та садово-паркового мистецтва, документознавець-менеджер, документознавець фінансових, банківських та підприємницьких структур, режисер шоу-програм та масових свят, арт-директор, менеджер індустрії дозвілля.

На сьогодні Академія підготувала близько 10 000 фахівців, підвищила кваліфікацію понад 150 000 працівникам освіти, серед яких багато вчених, лауреатів в галузі культури.

Важливим структурним підрозділом Академії є наукова бібліотека, яка допомагає студентам здобути фахову освіту. За роки свого існування вона пройшла шлях від бібліотеки з невеликим фондом і традиційними бібліотечними процесами до науково-інформаційного центру, що забезпечує оперативну та якісну підтримку освітнього та наукового процесів з ефективним використанням сучасних технологій.

2020 рік для Академії та наукової бібліотеки буде не просто ювілейним роком, а й звітом про роботу. Незважаючи на те, що в перші роки існування в бібліотеці працювало декілька співробітників, була незначна кількість літератури, бібліотечний фонд інтенсивно поповнювався. Вже на кінець 2008 року він становив понад 50 тисяч примірників, на сьогодні – більше 80 тисяч. Велику допомогу в становленні бібліотеки надавали і надають провідні бібліотеки України – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.

Наукова бібліотека стала навчальним, методичним і науковим центром у навчально-виховному процесі Академії. Помітно збільшується кількість читачів і книговидача. Лише за 2018 рік було більше 3 тисяч читачів, книговидача становить понад 120 000 примірників. Одночасно підвищується рівень і якість обслуговування студентів, особливо заочної форми навчання. Працівники наукової бібліотеки разом з профільними кафедрами складають рекомендаційні списки навчально-методичної літератури.

З 2017 року бібліотека розпочала новий етап у своїй діяльності: активно вивчає досвід бібліотек закладів вищої освіти для удосконалення всіх напрямів роботи. Працівники бібліотеки створюють нові форми виховного процесу. Так, наприклад, зовсім нещодавно для студентів працює щомісячне вікно «Важливі дати». До кожної дати публікується матеріал. Текстовий опис зацікавлює студентів. Ознайомившись зі змістом, студенти виступають на зборах, виховних годинах. Така корисна інформація розкриває творчий потенціал студента.

Працівники наукової бібліотеки завдяки таким заходам, як «Вчені академії та їх наукові здобутки», «Як я бачу себе в майбутній професії» та інші готують студентську

молодь до майбутнього. І, незважаючи на те, що в Україні напружена політична та економічна ситуація, заходи, що проводяться науковою бібліотекою, допомагають студентам відчувати свою значущість, стимулюють повагу до своєї країни та її історії, виховують почуття патріотизму.

Бібліотека є унікальним простором дбайливого збереження та примноження знань для прийдешніх поколінь, осередком освіти, духовності та культури, надійним інформаційним підґрунтям розбудови громадянського суспільства, утвердження України як європейської держави.

Джерела:

1. Гранчак Т. Використання національними бібліотеками соцмереж для представлення бібліотечних продуктів і послуг // Бібліотечний вісник. 2016. № 1. С. 18–29.
2. Животовська В. Науково-методична діяльність бібліотек: традиції, інновації, перспективи / Бібліотечний форум України. 2005. № 2. С. 24–27.
3. Мудроха В. О. Методична діяльність бібліотек: сучасний стан та проблеми // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Львів. 2010. С. 326–335.
4. Пашкова В. Бібліотека і інформаційна безперервна освіта (у контексті забезпечення сталого і збалансованого розвитку суспільства) // Бібліотечна планета. 2018. № 3 (81). С. 15–17.

УДК 004(37.018):027.7

Семенова Лариса Анатоліївна

провідний бібліотекар

Семенова Людмила Анатоліївна

бібліотекар I категорії

Науково-технічна бібліотека Дніпропетровського національного університету

залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, м. Дніпро, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

Анотація. Розглянуто сучасні тенденції в діяльності університетських бібліотечних закладів, а також вплив технологій дистанційного навчання на розвиток та модернізацію різних аспектів роботи в бібліотечному секторі, проаналізовано досвід практичної роботи в цій галузі науково-технічної бібліотеки ДНУЗТ ім. академіка В. Лазаряна. Акцентується увага до важливості дистанційних курсів підвищення кваліфікації для бібліотечних фахівців.

Нові знання та навички допомагають поліпшити форми обслуговування віддалених користувачів цифровим контентом.

Ключові слова: технології дистанційного навчання; дистанційні курси; розвиток та модернізація; цифрові сервіси; віддалені користувачі.

Сучасний дуже стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій змушує освітні заклади, в першу чергу бібліотечно-інформаційні освітні заклади, міняти вектор своєї діяльності, розробляти нові концепції розвитку, впроваджувати у діяльність інноваційні технології та прогресивні розробки. Одним з таких напрямів є, безумовно, розвиток сучасної безперервної освіти та застосування технологій дистанційного навчання. Безперервна освіта – це отримання освіти без відриву від своєї професійної діяльності, в тому числі дистанційно за допомогою мереж Інтернету й сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, бо навчання й обмін інформацією відбувається на відстані або у режимі реального часу.

Впровадження безперервної освіти надає можливість долучитися до світової тенденції відкритого доступу до знань та інформації. Цифрова доступність інформації й доступ різних верств населення до мереж Інтернету, що постійно зростає, руйнує чинні кордони між державами та перешкоди для передачі знань, йдеться у статті «Brauchen wir eine neue Infrastruktur des Wissens? С. Брюнген-Вайландт (S. Brünger-Weilandt) [1]. До того ж молоде покоління, серед них і бібліотечні фахівці, все частіше надає перевагу віртуальному, а не реальному спілкуванню, тому впровадження безперервної освіти є актуальною проблемою сьогодення.

Використання технологій дистанційного навчання надає громадянам рівні можливості для отримання освіти різного рівня, незалежно від місця проживання, професійної діяльності, фізичних або матеріальних можливостей охочих здобути освіту або підвищити власну кваліфікацію, тому зростає популярність й перспективність цієї форми навчання. Виникає потреба розглянути та осмислити інноваційні процеси, що відбуваються в освітній та бібліотечно-комунікативній діяльності закладів вищої освіти, які впроваджують безперервну освіту, та їхній вплив на розвиток та модернізацію наукових бібліотек.

Останнім часом з'явилося багато публікацій вітчизняних та закордонних науковців, які досліджували різні аспекти впровадження безперервної освіти в навчальних закладах. Так, наприклад, питання якості дистанційного онлайн-навчання (Online Distance Learning) (Т. Маркова, І. Глазкова, О. Заборова); німецький досвід, проблеми застосування інноваційних технологій у навчанні іноземним мовам та зміну ролі викладача в системі дистанційної освіти (Л. А. Попутнікова, Е. Р. Латипова, Л. І. Бронзова); дистанційні курси як

можливу безперервну систему підвищення кваліфікації бібліотечних працівників та як один із варіантів покращення або розширення функцій бібліотечної освіти (Н. О. Стрілець, Н. О. Євсюкова та С. І. Федяй) та інші. Спираючись на досвід роботи науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі НТБ ДНУЗТ), спробуємо дослідити вплив технологій дистанційного навчання на розвиток та модернізацію бібліотечних закладів.

Т. О. Колесникова (Т. О. Kolesnykova) у статті «“I Light my Candle from Yours...”: Anthropological Aspects of Modern Library Services for Scientists» доводить, що інтеграція знань і комунікацій, рух за відкритий доступ до знань оновлюють філософію функціонування та розвитку бібліотек університетів та зміщують вектор пріоритетної уваги в напрямку послуг автору-вченому та підтримки філософії відкритого доступу до знань. Надання академічними бібліотеками нових цифрових сервісів користувачам, участь у виданні наукової періодики перетворює університетські бібліотеки в партнера науковців-освітян у виробництві, збереженні та поширенні знань [2, с. 49]. З появою нових форм навчання (Online Distance Learning, Distance E-Learning) значно зріс перелік вимог до бібліотечних закладів вищої освіти та персоналу наукових бібліотек. Інформаційно-бібліотечний супровід системи дистанційного навчання, забезпечення віддалених користувачів навчальними ресурсами, створення для них можливостей для самостійної роботи, обслуговування веб-сайту та електронного архіву вимагає від бібліотечних фахівців нових знань та навичок.

Дистанційні курси підвищення кваліфікації сприяють підготовці фахівців до інноваційних змін, а набуті знання та вміння вони потім активно впроваджують у свою професійну діяльність. У 2014 році працівники науково-технічної бібліотеки ДНУЗТ імені академіка В. Лазаряна (в тому числі автори статті) скористалися нагодою для дистанційного навчання на курсах Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ») «Куратор змісту 3» (Мережевий інформаційний аналітик) та отримали сертифікати після їх закінчення.

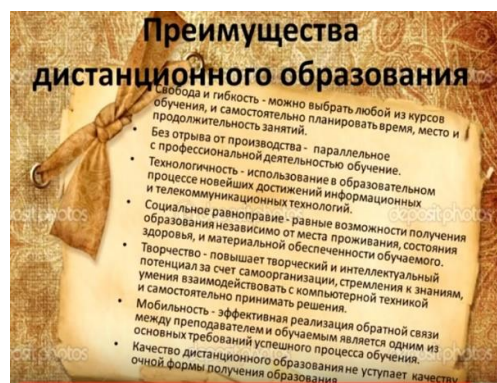

Рис. 1. Відеопідсумок курсу «Куратор змісту 3» (за матеріалами Інтернету)

Авторами та тьюторами курсу були: керівник Проблемної лабораторії дистанційного навчання НТУ «ХПІ» професор Кухаренко В. М. та зам. директора бібліотеки НТУ «ХПІ» Главчева Ю. М. Метою курсів було формування навичок з пошуку інформації в мережі Інтернет за обраною тематикою, аналізування, перевірки на достовірність та класифікації її з використанням метаданих, а також створення власного контенту й презентації його колегам. Учасники курсу навчилися створювати власні блоги, газети, відеофрагменти за обраною тематикою та презентувати їх в YouTube, працювати з відкритими освітніми ресурсами, з хмарними додатками, з наукометричними базами даних, освоїли багато корисних сервісів: Scoop.it, Evernote, DIIGO, Pinterest, Netvibes та інші. Робота тривала від 5-10 годин на тиждень. Це участь у вебінарах, обговорення на форумах курсу, участь у дискусіях між учасниками у соціальних мережах Twitter, Facebook, Google+, написання блогів, освоєння нових сервісів.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» є одним з лідерів серед українських освітніх закладів у впровадженні дистанційної освіти. Науковці у тісній співпраці з працівниками науково-технічної бібліотеки створили цікаву власну модель дистанційної освіти, вже мають велику кількість розроблених діючих дистанційних курсів. У навчальному закладі працює також система планової підготовки викладачів-розробників, тьюторів для дистанційних курсів, які забезпечуються необхідною методичною літературою [7, с. 181].

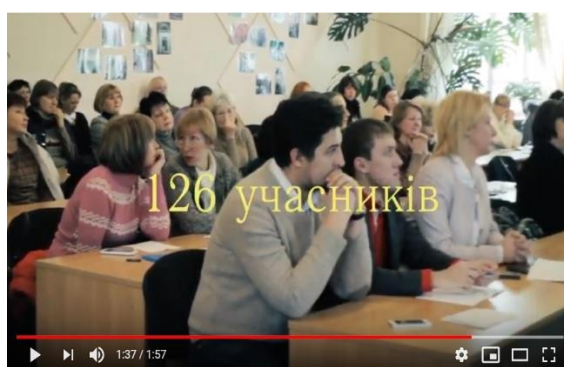
Навчання на дистанційних курсах підвищення кваліфікації та освоєння нових технологій дуже позитивно вплинуло на роботу відділу бібліотечно-інформаційних технологій з сектором інформаційної аналітики та сектором підтримки автоматизованої бібліотечної системи та програмного забезпечення. Набуті знання та вміння дозволили розширити сферу послуг та більш якісно здійснювати задоволення інформаційних потреб університетської спільноти. Зараз відділ працює у таких напрямках:

- інформаційно-аналітична діяльність;
- редакційно-видавнича та публікаційна діяльність (видання електронних журналів відкритого доступу «Наука та прогрес транспорту» (<http://stp.diit.edu.ua>) та «Антропологічні виміри філософських досліджень» (<http://ampr.diit.edu.ua>), допомога редакціям інших наукових видань університету;
- інтеграція результатів наукових досліджень вчених університету до міжнародного науково-інформаційного простору;
- автоматизація бібліотечно-інформаційних процесів і програмне забезпечення [3].

Корисною та цікавою виявилася для бібліотекарів участь у серії вебінарів «Clarivate Analytics», на яких були отримані основні навички роботи з інформаційною платформою Web of Science та базами даних Web of Science Core Collection. На онлайн-семінарах висвітлювалися такі питання: ефективний пошук наукових публікацій та аналіз отриманої інформації; підбір і оцінка журналу для публікації; атрибути й показники якісного наукового видання; можливості безкоштовного авторського ідентифікатора ResearchID; створення автоматичних звітів за активністю публікацій групи вчених та багато інших [6]. Отримані знання допомагають фахівцям бібліотеки займатися наукометричними дослідженнями, складати аналітичні звіти для керівництва закладу, підтримувати БД «Публікаційний профіль університетської науки».

Для успішної орієнтації у віртуальному просторі, треба добре володіти новітніми технологіями, тому НТБ ДНУЗТ організує для наукової спільноти практичні семінари, вебінари, створює корисні та доступні на сайті бібліотеки відеоуроки, де ділиться отриманими на дистанційних онлайн-семінарах знаннями та вміннями.

За допомогою платформи Open Conference Systems фахівцями бібліотеки ДНУЗТ розміщуються матеріали міжнародних наукових конференцій університету: «Антропологічні вимірювання філософських досліджень» (сайт. URL: http://conf-ampr.diit.edu.ua/AMPR_18) та «Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій» (сайт. URL: http://conflib.diit.edu.ua/BUN_16). Застосування дистанційних технологій дозволило бібліотеці ДНУЗТ одній із перших в Україні успішно провести мультиформатну науково-практичну конференцію з бібліотечно-інформаційної справи, яка пройшла у форматі відкритих конференцій з прямою трансляцією через канал YouTube [5].

Мультиформатна конференція

Мультиформатна конференція

Рис. 2. Мультиформатна конференція в YouTube

НТБ ДНУЗТ долучилася також до нового напрямку роботи, який зараз поширився у світі, – оцифровування найціннішої частини бібліотечних фондів. Працівники бібліотеки

самостійно додатково опанували всі процеси, пов'язані зі створенням електронних копій друкованих видань (сервіси FineReader, Photoshop, ScanTailor, Adobe Acrobat). Зараз ведеться робота над створенням ЕБД авторефератів дисертацій науковців університету: зібрання «Аutoreферати дисертацій» (<http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/39>), яке налічує 542 записи, з яких приблизно 350 містять скановані документи, та проект «Залізнична українка» на сторінці «Рідкісні та цінні видання» (<http://ecat.diit.edu.ua/zu/index.html>). Це документи, видані у проміжок часу з 1877 та по 1940 р., на які сплив термін дії авторського права [4].

Упровадження інноваційних форм та методів обслуговування користувачів, удосконалення роботи кожного працівника бібліотеки зміцнює авторитет, підвищує імідж бібліотечного закладу, сприяє процесам поступового перетворення бібліотеки в сучасний медіоцентр з комфортним сервісом для користувачів. Таким чином можна підсумувати, що вивчення, оволодіння практичними навичками та застосування в роботі університетських бібліотек новітніх технологій дистанційного навчання сприяє успішному розвитку й модернізації усіх аспектів діяльності бібліотечного закладу.

Джерела:

1. Brünger-Weilandt, S. Brauchen wir eine neue Infrastruktur des Wissens? [Text] / S. Brünger-Weilandt // NIG 6.0. Ein Magazin aus gegebenem Anlass. International Conference at the German National Library in Frankfurt am Main «Crossing Borders – The Future of Access» (7-8 April 2014). – S. 21–26.
2. Kolesnykova, T. O. “I Light my Candle from Yours...”: Anthropological Aspects of Modern Library Services for Scientists / T. O. Kolesnykova // Anthropological Measurements of Philosophical Research. – 2017. – Iss. 11. – Pp. 49–62. – DOI: 10.15802/ampr.v0i11.105478.
3. Відділ бібліотечно-інформаційних технологій / Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна : URL: <https://library.diit.edu.ua/uk/page/viddil-bibliotechno-informacijnih-tehnologij> (дата звернення: 28.01.2019).
4. Матвєєва, О. В. Обслуговування читачів університетської бібліотеки цифровим контентом [Електронний ресурс] / О. В. Матвєєва, В. В. Юнаковська // Вимірювання в бібліотеках: оцінка ефективності та якості роботи : матеріали Інтернет-конференції, Харків, 6–10 черв. 2017 р. – Харків / Харків. нац. ун-т радіоелектроніки, Наукова бібліотека. – Режим доступу: <http://openarchive.nure.ua/handle/document/3723>.
5. Мультиформатна конференція / Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна : URL: <https://youtu.be/srko65SuCRo> (дата звернення: 28.01.2019).
6. Онлайн-семинары Clarivate Analytics / Сайт Clarivate Analytics : URL: <https://clarivate.ru/webinars> (дата обращения: 28.01.2019).
7. Товажнянский, Л. Л. Развитие дистанционного образования в университете / Л. Л. Товажнянский, В. А. Кравец, В. М. Кухаренко // Образовательные технологии и общество = Educational Technology & Society. – 2003. – № 6 (1). – С. 181–186.

DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT AND MODERNIZATION OF THE UNIVERSITY LIBRARY

Semenova Larisa Anatolevna,

Semenova Lyudmila Anatolevna

Scientific and Technical Library, Dnipropetrovsk National University of Railway Transport
named after Academician V. Lazaryan, Dnipro, Ukraine

Abstract. There was reviewed of the current trends of the university libraries achievements, and the influence of distance learning technologies on the development and modernization of various aspects of work to the library sector. There was analyzed the experience of practical work in this area of the scientific and technical library of DNURT named after academician V. Lazaryan. Emphasis is placed on the importance of distance learning courses for library professionals. New knowledge and skills help to improve the service forms for remote users to digital content.

Keywords: technologies of distance learning; distance learning courses; development and modernization; digital services; remote users.

УДК 024:658.818

Якубенко Ярослав Анатолійович

завідувач відділу

Наукова бібліотека Київського національного університету культури і мистецтв,
м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОГО МАРКЕТИНГУ ВЗАЄМОВІДНОСИН: ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ

Бажання зміцнити відносини зі своїми користувачами і сформувати лояльну аудиторію змушує багато бібліотек шукати нові методи просування, позиціонування, взаємодії з користувачами. Тому і відбувається перехід до бібліотечного маркетингу взаємовідносин.

Дана концепція включає в себе наступне:

- зміна акценту у взаєминах з аудиторією користувачів – відносини з метою довгострокового утримання;
- довгострокові взаємини можуть сприяти підвищенню життєздатності бібліотек.

Життєздатність бібліотеки стосується довгострокової самодостатності, здатності адаптуватися, гнучкості, готовності до змін. Для бібліотеки життєздатність розглядається не тільки як економічна концепція, але також охоплює соціальну згуртованість, стійкість установи, культурне життя і самобутність, визнання того, що якість обслуговування користувачів і маркетингова діяльність повинні розглядатися разом. Бібліотечний маркетинг взаємовідносин створює союз між цими концепціями.

Таким чином, бібліотеці при вибудовуванні взаємин з відвідувачами необхідно фокусуватися на довгострокових відносинах, а не на одноразовій видачі книги. Також чим довше тривають взаємини між користувачами і бібліотекою, тим більше користі користувач приносить бібліотеці.

За допомогою бібліотечного маркетингу взаємовідносин користувач також отримує ряд вигод, тісний контакт з бібліотекою, яка приносить психологічні вигоди, користувач спілкується з постійними співробітниками, йому не доводиться кожен раз звикати до нових людей, отримання соціальних вигод, встановлення дружніх відносин з працівниками бібліотеки.

Бібліотечний маркетинг взаємовідносин, таким чином, має бути спрямований і зосереджений як на залученні, так і на утриманні клієнтів. Тобто бібліотека повинна забезпечити як приплив нових користувачів, так і обмежити їх відтік. Метою діяльності бібліотеки стає, в першу чергу, утримання та збільшення кількості користувачів, які обслуговуються.

Серед основних цілей і завдань бібліотечного маркетингу взаємовідносин – досягнення найбільш повного задоволення потреб користувачів, закріплення на профільному сегменті бібліотечного світу, надання оптимального вибору книг, документів та послуг, розвиток перспективного попиту, створення і підтримання позитивного іміджу.

Використання бібліотечного маркетингу взаємовідносин як інструменту координації стає однією з найважливіших форм управління, що дозволяє оптимізувати процеси регулювання бібліотечної діяльності. Однак, для забезпечення можливості реалізації бібліотечним маркетингом взаємодії координуючої складової в системі управління діями бібліотек, необхідні відповідні зміни, щоб забезпечити успішну реалізацію даної функції.

Використання наукової концепції бібліотечного маркетингу взаємовідносин як координуючої сили дій бібліотеки, персоналу, користувачів, які здійснюються під впливом різноманітних факторів, сприяє встановленню довгострокових взаємовигідних відносин, допомагаючи бібліотекам реалізовувати і отримувати вигоди.

Закономірно виділити такі принципи бібліотечного маркетингу взаємовідносин:

- бібліотечний маркетинг взаємовідносин базується на тривалих партнерських відносинах, що розглядаються як система трансакцій, спрямованих на утримання користувачів і підвищення їхньої лояльності;

- бібліотечний маркетинг взаємовідносин забезпечує гарантоване утримання користувачів, що означає націлювання на подальшу і довгострокову співпрацю;

- бібліотечний маркетинг взаємовідносин орієнтується на якість відносин між користувачами і бібліотекою;

Таким чином, дослідження питання бібліотечного маркетингу взаємовідносин, виявлення сутнісних сторін еволюції даної концепції, трансформації її в найважливіший інструмент координації бібліотечних суб'єктів в сучасних умовах дозволяє зробити наступні висновки.

- Використання бібліотечного маркетингу взаємовідносин як координатора дій бібліотечних суб'єктів дає можливість розглядати комунікації в більш широкому аспекті – як будь-які взаємини бібліотеки з її користувачами, що сприяють подальшій роботі й успіху в співпраці. Так як користувачі не піддаються однозначній сегментації з чітко окресленими кордонами і більшість з них вимагає до себе індивідуального підходу, ефективність використання класичної, традиційної концепції маркетингу, що базується на розробці стандартного комплексу маркетингу для середньостатистичного користувача, потребує змін для покращення роботи бібліотек.

- Важливим фактором розвитку бібліотечного маркетингу взаємовідносин є індивідуалізація партнерських відносин бібліотечних суб'єктів, що на операційному рівні означає використання бібліотекою комунікаційної стратегії та орієнтація на розроблення цільових пропозицій.

Адаптація комунікаційної стратегії до особливостей поведінки бібліотек має на увазі інформування користувачів не тільки про актуальні для них пропозиції, а також оптимізацію каналів інформації та управління періодичністю комунікацій. Важливим аспектом є і забезпечення зворотного зв'язку, що реалізується від користувача в процесі взаємодії.

Виникає необхідність безперервного пошуку способів утримання старих і залучення нових користувачів з метою стабілізації і зростання ефективності діяльності бібліотеки, підвищення потреби в бібліотечній роботі. Щоб здійснювати реалізацію даних підходів, необхідне використання просунутих технологій інформатизації діяльності бібліотек, координація їхніх дій.

Для досягнення ефекту стратегії і залучення та утримання користувачів бібліотека повинна функціонувати узгоджено. Бібліотека повинна цілеспрямовано керувати потоком користувачів: саме це буде відображати результативність її стратегії.

Основними цілями бібліотечного маркетингу взаємовідносин є:

- максимальне задоволення потреб користувачів у бібліотечному обслуговуванні;
- розвиток перспективного попиту на бібліотечні послуги;
- залучення в бібліотечне обслуговування нових категорій як індивідуальних, так і колективних користувачів;
- формування та підтримка позитивного іміджу бібліотеки у органів влади, громадських організацій і населення.

Постійно зростаючий потік інформації, поява нових видів комунікацій, посилення вимог до скорочення часу реакції бібліотек на зміну запитів користувачів сприяють більш активному розвитку взаємовідносин з користувачами з урахуванням концепції бібліотечного маркетингу взаємовідносин.

Сучасні тенденції розвитку партнерських відносин зумовили появу концепції бібліотечного маркетингу взаємовідносин, а також його швидкий і ефективний розвиток. Побудова взаємовигідних довгострокових відносин з користувачами на основі рішення вищевикладених завдань дає можливість максимізувати кінцеві результати діяльності бібліотеки за весь період контактів з користувачами.

У даний час бібліотечний маркетинг взаємовідносин зачіпає всі сфери діяльності бібліотеки, його технології орієнтують на задоволення пізнавальних, освітніх, інформаційних потреб.

Джерела:

1. Брофи Питер. Современная библиотека учебного заведения / Питер Брофи; пер. с англ. А. Б. Лисица, Е. В. Малявський; науч. ред. пер. Я. Л. Шрайберг. – Москва : Омега-Л, 2009. – 307 с.
2. Григорян Є. "Книга з контексту сучасної культурної комунікації", Книга. Випробування матеріалу, № 82, (2004): 51-59. (російською).
3. Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства [Текст] / В. М. Горовий, О. С. Онищенко (наук. ред.). – Київ, 2005. – 297 с.
4. Горовий В. М. Процес вдосконалення бібліотечного обслуговування користувачів у контексті впровадження електронних технологій [Текст] / В. М. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2002. – Вип. 8. – С. 7-13.
5. Пасмор Н. П. Бібліотека і читач: взаємодія у електронному середовищі / Н. П. Пасмор // Новий Колегіум. – 2004. – № 4. – С. 28–30.
6. Сміт П. Р. Маркетингові комунікації: комплексний підхід / П. Р. Сміт; пер. з 2-го англ. вид. – Київ: Знання-Прес, 2003. – 796 с.

Розділ 4. Актуальні питання бібліотечної справи

УДК 021.6:005.21(477)

Мотько Альона Олександрівна

аспірантка

Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЯ УБА ЯК ДОКУМЕНТНА ПРОЕКЦІЯ ОРІЄНТИРІВ

У 2018 році Українською бібліотечною асоціацією було затверджено нову Стратегію розвитку на 2019-2021 роки.

Розробка Стратегії, яка передбачає постановку завдань та шляхи їх вирішення, сприяє правильній координації роботи та досягненню поставлених цілей. Стратегія є «рамковим документом, що формує бачення, визначає пріоритети, завдання та основні дії для досягнення якісних змін у бібліотечній справі України» [1].

З початку існування Асоціація здійснювала свою діяльність відповідно до трьох Стратегій – до 2010 р., на 2010-2014 роки та 2015-2018 роки, відповідно кожна з яких мала свої стратегічні напрями. У 2018 році було ухвалено четверту Стратегію до 2021 року, при затвердженні якої враховувались попередні стратегічні напрями та брались до уваги наслідки їхньої реалізації.

Розширення та бачення бібліотек, себе і своїх відносин з оточуючим світом Українська бібліотечна асоціація змінює від стратегії до стратегії. З одного боку, це відображення внутрішнього розвитку Асоціації, з іншого – розвитку суспільних відносин. Для того, щоб прослідкувати зміни у цих Стратегіях, слід порівняти та проаналізувати окремі позиції.

Отже, порівнюючи Стратегії розвитку на 2010-2014 роки, 2015-2018 роки та 2019-2021 роки, слід говорити про незмінність місії Асоціації, але зміну її бачення. Так, у Стратегії на 2015-2018 роки УБА заявляє себе як «потужну, стійку громадську організацію, визнану професійною спільнотою України та світу, яка впливає на розвиток бібліотечно-інформаційної сфери в Україні» [2], тоді як у 2010 році бачить себе лише «лідером у відстоюванні права громадян України на доступ до всього обсягу накопичених знань та інформації, права на свободу слова, у розвитку відкритого інформаційного суспільства, що базується на знаннях» [3], а у Стратегії на 2019-2021 роки – вбачає себе «відкритою спільнотою професіоналів, яка об'єднує задля розвитку бібліотечної справи» [1].

Звертаючи увагу на принципи діяльності, слід підкреслити певні зміни. Так, у 2010 році виокремлюється шість основних принципів: «забезпечення інтелектуальної свободи та відданості ідеалам демократії; орієнтації на користувача («читачецентризм»); сприяння освіті та просвітництву нації; безперервність навчання, постійне професійне вдосконалення; співпраця, партнерство; відкритість, прозорість та підзвітність» [3]. У 2015 році дані принципи видозмінюються, а саме змінюється принцип «читачецентризм» на «клієнтоорієнтованість», тобто акцентується увага не лише на читання, а й на клієнтів. Це свідчить про те, що розвивається бачення УБА і для того, щоб скористатися деякими послугами чи відвідати певний захід, не обов'язково бути зареєстрованим користувачем.

Ще однією відмінністю Стратегії на 2015-2018 роки є позиція «навчання впродовж життя», в яку об'єднано дві позиції про освіту попередньої Стратегії 2010 р. Також, у 2010 році виокремлюють принципи «співпраця та партнерство», «відкритість, прозорість і підзвітність» [3], тоді як у 2015 році акцентується увага на «відкритості до співпраці та партнерства», на «прозорості та підзвітності» і окремою позицією додається «єдність, консолідованість та взаємодопомога» [2]. Це показує, що Асоціація з власного досвіду розуміє, що без консолідованості та співпраці вона не може вирішувати певні питання і відстоювати свою активну позицію, без якої не може існувати.

Порівнюючи Стратегії розвитку на 2015-2018 роки та 2019-2021 роки, можна прослідкувати аспект «відкритості», який вперше з'являється у цінностях Стратегії 2015 року, а у Стратегії на 2019-2021 роки ця відкритість переходить у бачення.

Також, порівнюючи відмінність місій у цих двох Стратегіях, з одного боку, у 2015 році «місією УБА є всебічне сприяння розвитку бібліотечно-інформаційної сфери і забезпеченню прав користувачів на якісне і своєчасне бібліотечне обслуговування та доступ до інформації, а також захист спільних інтересів членів УБА» [2], з іншого – у 2019 році «УБА пропонує активним бібліотекарям, готовим до змін, інноваційну платформу для розвитку професійного потенціалу» [1], де на перше місце ставиться підтримка тих бібліотекарів, які готові виходити з комфортного середовища та навчатися чомусь новому і у підсумку щось змінювати.

З одного боку місія 2019 року звузилась, порівняно з попередньою, а з іншого – Асоціація розширює своє значення і ставить за мету не лише обслуговувати користувачів, а стати платформою для розвитку професійного потенціалу. Якщо ж говорити про цінності двох Стратегій, то їх кількість зменшилась, так як деякі з них об'єднані, але решта залишились сталими.

Можна стверджувати, що кожна Стратегія є продовженням попередньої і вона є орієнтиром розвитку на три роки, відображаючи еволюцію самої Асоціації. Відслідковуючи

зміну Стратегій розвитку, можна схематично відобразити ключові етапи розвитку Української бібліотечної асоціації, а саме:

Оскільки від початку організація створювалась лідерами, то природно, що лідерські аспекти виносились в бачення, місію та мету вести за собою. Після досягнення поставленої мети, наступним етапом Асоціація визначає створення потужної та стійкої організації, яка продовжуватиме свою діяльність, незважаючи на відсутність тих лідерів, які були її засновниками. І логічним продовженням стає відкритість Асоціації, тобто здатність приймати нових молодих осіб та ефективно працювати, що й стає на сьогодні головною метою Стратегії розвитку Української бібліотечної асоціації на 2019-2021 роки.

Усі проаналізовані вище Стратегії відображають внутрішні зміни Асоціації та зміни потреб користувачів відповідно до змін у суспільстві, тому й розробляються з метою удосконалення, осучаснення та розвитку вітчизняних бібліотек.

Джерела:

1. Стратегія Української бібліотечної асоціації на 2019 – 2021 роки [Електронний ресурс]. – Київ, 2018. – Режим доступу: https://ula.org.ua/images/uba_document/news/2018/ULA_Strategy_2019-2021.pdf. – Назва з екрана.
2. Стратегія Української бібліотечної асоціації на 2015-2018 роки [Електронний ресурс]. – Київ, 2014. – Режим доступу: <https://ula.org.ua/252-dokumenti/dokumenti-uba/2584-stratehiia-uba-2015-2018-proekt>. – Назва з екрана.
3. Стратегія Української бібліотечної асоціації на 2010-2014 роки [Електронний ресурс]. – Київ, 2009. – Режим доступу: <https://ula.org.ua/252-dokumenti/dokumenti-uba/1143-468-468-468-dokumenti-uba>. – Назва з екрана.

Кириленко Олександр Григорович

кандидат історичних наук, доцент

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, м. Київ, Україна

Литвинова Лариса Анатоліївна

кандидат наук із соціальних комунікацій

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, м. Київ, Україна

НОВИЙ МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР З АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Інтеграція України до світового інформаційного простору вимагає вивчення міжнародних ініціатив щодо функціонування інформаційних ресурсів і задоволення інформаційних потреб в умовах цифрового середовища. Особливої уваги бібліотечної спільноти в аспекті вдосконалення вітчизняного законодавства заслуговують міжнародні угоди щодо винятків та обмежень у сфері авторського права для задоволення освітніх та дослідницьких інформаційних потреб користувачів. Провідна роль в підтримці міжнародних ініціатив стосовно встановлення норм, які вимагають від усіх країн наявності обмежень і винятків у їхньому законі про авторське право, що дозволяють здійснювати основну викладацьку, навчальну та дослідницьку діяльність без порушення авторських прав, належить ІФЛА та Всесвітній організації інтелектуальної власності (ВОІВ).

На тридцять сьомій сесії (2018 р.) Постійного комітету ВОІВ з авторського права і суміжних прав (SCCR/37) у Женеві професор Шон Флінн (Sean Flynn) з Американського університету презентував новий Договір про винятки та обмеження в авторському праві для освітньої і дослідної діяльності (A TREATY ON COPYRIGHT EXCEPTIONS AND LIMITATIONS FOR EDUCATIONAL AND RESEARCH ACTIVITIES (TERA)). Основною метою Договору є узгодження обмежень і винятків авторського права та сприяння міжнародному обміну інформацією для розвитку освіти та досліджень у всьому світі (<https://tinyurl.com/TERA-GCV>).

Договір про винятки та обмеження в авторському праві для освітньої і дослідної діяльності (TERA) є реакцією на сучасні виклики цифрової інформаційної епохи, де існує необхідність глобального бачення шляхів ефективного обігу інформації та необмеженого доступу до інформації про дослідження, ідеї та інновації. TERA сприяє подоланню бар'єрів у використанні навчальних і дослідницьких матеріалів, що закріплено у обмежувальній системі авторського права законами багатьох країн. Тобто певні напрями використання навчальних та дослідницьких матеріалів можуть бути законним в одній країні і обмеженими в інших

держав. Це робить практично неможливою мету універсального доступу до загального набору інструментів освіти та наукової діяльності.

У преамбулі до договору визначено, що зобов'язання в сфері прав людини і Цілі сталого розвитку ООН зобов'язують уряди та міжнародні організації діяти в межах міжнародного законодавства, враховуючи умови цифрового середовища. Одним із способів сприяння розвитку міжнародного обміну інформацією є додавання до міжнародної правової системи обов'язкових норм, які дозволяють максимально продуктивно використовувати інформацію в наукових та освітніх цілях.

Договір TERA було підготовлено групою організацій громадянського суспільства, такими як: Electronic Information for Libraries, Education International, Knowledge Ecology International, Medicine Open Access Initiative International, Global Expert Network on Copyright User Rights, Creative Commons USA, Intellectual Property Institute Slovenia, University of Cape Town Intellectual Property Unit та ін. та прийнято на 5-му Всесвітньому конгресі з інтелектуальної власності та громадських інтересів 27 вересня 2018 року.

Запропонований міжнародною спільнотою Договір про винятки та обмеження в авторському праві для освітньої і дослідницької діяльності вимагає, щоб всі його Договірні сторони визнавали права на використання матеріалів в освітніх або дослідницьких цілях у обсязі, виправданому поставленою метою, за умови, що таке використання сумісне з добросовісної практикою. TERA також закликає держави визнавати конкретні освітні потреби, такі як: копіювання під час викладання, навчання і досліджень; виконання або передача робіт в освітньому контексті; складання цитат; використання зображень, коротких робіт та витягів з більших за обсягом робіт; переклад матеріалів; використання матеріалів, правовласника яких не може бути ідентифіковано; виготовлення і надання доступних форматів копій матеріалів людям з обмеженими можливостями; імпорт законно зроблених копій матеріалів.

Договір вимагає, щоб всі права на використання освітніх або дослідницьких матеріалів були захищені від договірних положень або заходів технічного захисту і щоб сумлінні користувачі творів для освітніх або дослідницьких цілей були захищені від позовів про відшкодування шкоди та кримінальної відповідальності.

Основою TERA є статті 4 – 6: керівні принципи, дозволені види використання, транскордонне використання. Договором визначено чотири категорії використання: використання в процесі викладацької діяльності; використання в процесі навчальної діяльності; використання в процесі створення навчальних матеріалів; використання в процесі дослідницької діяльності. У рамках кожної категорії TERA додатково визначає приклади дозволеного використання.

Використання в педагогічній діяльності включає такі види використання: виготовлення особистих копій, в тому числі під час підготовки курсу навчання; виконання або передання роботи у вигляді ілюстрації, коментарів, критики для навчання, в тому числі дистанційного навчання; створення та розповсюдження декількох копій творів для використання в процесі навчання; проведення іспитів, в тому числі складання питань і передача їх студентам.

Використання в навчальній діяльності включає такі види використання: виготовлення приватних копії для навчання; включення зображень, коротких робіт і витягів з більших за обсягом робіт в завдання і відповіді на іспитах; переклад або іншим чином адаптація творів для використання в завданнях і іспитах; передача роботи в освітньому контексті, в тому числі за допомогою дротових або бездротових засобів.

Використання в процесі створення навчальних матеріалів включає такі види використання: використання творів у вигляді ілюстрації, коментарів, критики або рецензування в публікаціях, передачах в ефір, аудіовізуальних творах або звукозапису; включення зображень, коротких робіт і витягів з великих за обсягом робіт у збірники; переклад творів, коли вони недоступні, необхідними користувачам мовами; адаптація та зміна творів для використання в курсі навчання; відтворення і надання робіт, щодо яких автор або інший правовласник не можуть бути ідентифіковані або знайдені після обґрунтованого розслідування; створення і надання копій робіт у доступному форматі для вчителів, студентів або дослідників із обмеженими можливостями, в тому числі шляхом імпорту і експорту; імпорт законно зроблених копій творів; доступ до Інтернету та послуги хостингу; архівування матеріалів курсу для подальшого використання викладачем або учнем.

Використання під час науково-дослідної діяльності включає такі види використання: виготовлення і модифікація особистих копій для дослідницьких цілей; цитування твору з метою ілюстрації або для коментарів, критики або огляду; використання твору для обчислювальних або інших цілей, в тому числі індексації та інтелектуального аналізу тексту і даних.

Пропонований договір додає до міжнародно-правової системи обов'язкові норми, які орієнтовані на мету використання, а не на типи осіб або установ, відповідальних за використання. Отже, до тих пір, поки захищена авторським правом робота включена до матеріалів для освітніх або дослідних цілей, будь-який користувач зможе створювати, використовувати, ділитися твором без бар'єрів. Крім того, нові винятки та обмеження, подібні сумлінному використанню, безсумнівно, підтримають дослідні та освітні інноваційні проекти.

Основні положення договору спрямовано на реалізацію принципів цивілізованого використання інформаційних ресурсів у цифрову епоху. Приєднання до міжнародних ініціатив обумовлює зміну вітчизняного законодавства з авторського права в напрямі прийняття нових винятків та обмежень, що сприятимуть розвитку системи обслуговування користувачів в бібліотеках України в умовах інформаційного суспільства.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧОГО ЗМІСТУ 20-Х – 40-Х РОКІВ ХХ СТ. В УКРАЇНІ

Наукова періодика бібліотекознавчого напрямку відіграє важливу роль у становленні й розвитку галузі, адже не тільки на своїх сторінках відображає актуальні теми бібліотекознавства, а й віддзеркалює події суспільно-політичного та культурного життя, які безпосередньо впливають на сам процес науки.

У вітчизняному бібліотекознавстві діяльність періодичних видань 20-х – 40-х років ХХ ст., досліджувалась такими науковцями, як Антоник О., Бутрин М., Гришина Т., Дашкевич Я., Ковальчук Т., Рибчинська Н. та ін.

Аналізуючи періодичні видання бібліотекознавчого спрямування в аспекті тематичної складової, варто зазначити, що українська бібліотекознавча періодика 20-х – 40-х років ХХ ст., яка існувала і функціонувала у системі радянської, давала можливість авторам заглиблюватися у аспекти розвитку книгознавства, в історичні дослідження бібліотекознавства, діяльність мереж наукових і шкільних бібліотек, а також публікувати матеріали бібліографічного та просвітницького характеру.

Розвиток української бібліотекознавчої періодики залежав від історичних подій. Україна стала членом СРСР, а 20-ті роки – роками нової економічної політики, одним із актів якої був дозвіл відкриття видавництв приватного типу, що і стало визначальним етапом у становленні повноцінних наукових бібліотекознавчих журналів, оскільки через збільшення кількості видавництв закономірно і збільшилася кількість друкованих видань.

Отож, публікації бібліотекознавчого спрямування були представлені у таких періодичних виданнях 20-х – 40-х років ХХ ст.: **«Книгарь»** – виходив з вересня 1917-го по березень 1920-го років у Києві, видавництво «Час»; **«Книжка»** - виходив з 1921-го по 1923-й у Івано-Франківську, видавництв «Бистриця»; **«Книга»** видавалася у 1921-му році у Києві та Відні, збірник Об'єднання українських видавців; **«Бібліологічні вісті»** – виходив часопис з 1923-го по 1930-й у Києві і видавався Українським науковим інститутом книгознавства; **«Бібліотечний порадник»** – видання товариства «Просвіта», виходив у Львові з 1925-го по 1926-й; **«Книголюб»** – виходив у Чехословаччині, Празі, видавався Українським товариством прихильників книги з 1927-го по 1932-й роки; **«Книжник»** – видання Союзу

українських накладень і книгарень, видавався у Львові в 1927 році; «Українська книга» – видання Українського Товариства Бібліофілів та Бібліологічної комісії Наукового товариства імені Шевченка, виходило у Львові з 1937-го по 1939 роки, а згодом, з 1942-го по 1943 функціонувало на теренах Польщі.

Отож, у період революцій, у 1917-му році виходить маловідомий сьогодні широкому загалу перший критико-бібліографічний і книгознавчий часопис «Книгарь. Літопис українського письменства». Журнал виходив стабільно щомісяця протягом 4-х років, тому і належить до періодичних видань. Головною метою видання була структуризація бібліографічної реєстрації видавничої продукції того часу, а протягом усього періоду функціонування у журналі висвітлювалися проблеми української бібліографії, історія книги і книговидавництва на території України.

Матеріал посібника викладено у шести основних розділах, які, у свою чергу, діляться на підрозділи. Основну частину становлять 1285, розписаних за розділами, публікацій повного комплексу часопису «Книгарь» за період з 1917-го по 1920 р. Варто відзначити неординарний дизайн книги. При виготовленні її обкладинки вдало використано зображення переписувача книг, який прикрашав палітурку «Книгаря», та мотиви шрифтів, що використовувалися у першоджерелі. Все це робить видання впізнаваним [4, с. 41].

«У книжковому обігу 20-х років значно збільшилася кількість агітаційних публікацій, однак зросли і накладі української художньої літератури, наукової і літературної періодики, українськомовної щоденної преси» [7, с. 332]. Саме тоді, у 1921-му році виходить у світ науково-популярний часопис «Книжка», мета якого полягала в реєстрації друкованих матеріалів та їхнє поширення серед населення. У ньому і переважали публікації інформаційного та агітаційного спрямування.

Дві тематичні частини, які поділялися на чотири розділи, складали структуру видання. Форми і методи поширення книжкової продукції через бібліотеки, книгарні, читальні, а також проблеми бібліотекознавчого і книгознавчого характеру належали до першої частини. Аналіз новин на книжковому ринку – у другій частині. Часопис містив також критичні статті, рецензії відомих письменників, науковців, фахівців з різних галузей знань; хроніку видавничого руху на українських землях, загалом культурного життя українців [5, с. 128].

Також у 1921-му році в еміграції, у Відні (Австрія), видається збірник Об'єднання українських видавців «Книга», головна ціль якого – налагодити українське видавництво за кордоном, згідно з потребами ринку в Україні. На той час збірник мав вагомий обсяг, 80 сторінок, однак світ побачив лише один єдиний номер [2, с. 93].

Характерною рисою часопису «Бібліологічні вісті» була велика увага до історії та мистецтва книги. Перший зошит був надрукований лише до 10 примірників, далі виходили

друком невеличкими зшитками, а з 1924-го перетворився на повноцінний фаховий журнал. Обсяг – 10-12 друкованих аркушів зі статтями з історії книги, мистецтва книги, містив широку і змістовну хроніку, рецензії на книгознавчі видання [6, с. 4].

Журнал орієнтувався на широкого читача, тому часто публікувалися бібліографічна інформація: огляди змісту як радянських, так і зарубіжних газет і журналів. Також був прекрасно ілюстрований і мав мистецьку обкладинку роботи Ю. Михайлова, зокрема на ювілейний випуск (1924) журнал було оформлено з використанням оригінальних, стилізованих під стародруки, заставок, ініціалів, кінцівок. Візуальне оформлення було високої майстерності тієї пори, цікаві шрифти і рамка на обкладинках позитивно впливали на читача і спонукали купувати, що водночас і свідчило про професіоналізм редакторського колективу.

Переїняти досвід «Бібліологічних вістей» в Галичині, у Львові, у 30-х роках взявся Є.-Ю. Пеленський, який створив видання «Українська книга», де публікувалися великі статті-досліди, хроніки. «Збірник мав мистецьке оформлення, розрахований на спеціалістів, не широкий загал. Детально на сторінках видання публікувалися матеріали про функціонування приватних бібліотек, рідкісні стародруки, інформація про людей, які зберігали і колекціонували книги» [3, с. 209].

З 1930-х років значно посилилася централізація і удержавлення видавництва, цензура стала жорсткішою, посилювалося переслідування і терор національних діячів культури і бібліотекознавства зокрема. За непослух авторів і видавців могли чекати репресії, ув'язнення чи навіть розстріл. Тому у 1939 році вийшов лише один номер журналу. На початку Другої Світової війни, у 1942-1943 роках часопис ще публікується у Польщі, а опісля припиняє функціонування.

Повертаючись до 20-х років, варто зауважити, що наступні видання, які публікують матеріали бібліотекознавчого, книгознавчого змісту, функціонують лише по року, зокрема видання «Стара Україна» виходить у світ з 1924 по 1925, «Бібліотечний порадник» з 1925 по 1926, а «Книжник» – у 1927 р. Всі ці видання об'єднує те, що виходили вони на Західній Україні, у Львові, що зумовлює наявність спільного кола інформаційних повідомлень про видавничу продукцію у західноукраїнських землях та за кордоном. Оскільки спільною рисою видань були публікації про видавничі і книжкові новини, бібліографічні описи різних культурних напрямків, то можна виокремити спільні риси мети видань – поширення україноспрямованого контенту і сприяння освіченості простого населення.

У цей час в Чехословаччині діє Українське товариство прихильників книги, яке за редакцією С. Сірополка у Празі видавало бібліографічний часопис «Книголюб» (1927 –

1933). Основна мета видання – показувати діяльність видавництв за кордоном, які продукують українську книжку.

Польський дослідник і книгознавець К. Міголь зауважує, що у 1920-х рр. низку питань українські книгознавці (в Україні та в еміграції) розглядали з небаченою в інших країнах точністю і послідовністю [1, с. 32].

При цьому варто наголосити, що формувалися і розвивалися видання в жорстоких умовах часу. Тож за вказаний період функціонування наукових часописів, де публікувалися матеріали з галузі бібліотекознавства, мали значний вплив для подальшого розвитку фахових видань і залишаються сьогодні неоціненною науковою спадщиною.

Джерела:

1. Migoń K. Księgoznawstwo ukraińskie w dwudziestoleciu międzywojennym // *Studia o książce*. – Wrocław, 1970. – Т. 1. – С. 25–41.
2. Антоник О. Українські книгознавчі видання на еміграції у 20–30-ті рр. // *Українська періодика: історія і сучасність: Доповіді і повідомлення четвертої Всеукраїнської наук.-теорет. конференції (19–20 грудня 1997 року)*. – Львів, 1997. – С. 91–94.
3. Бутрин М. Л. Бібліографічні інформація на сторінках української преси в Галичині 20–30-х років ХХ ст. // *Українська періодика: Історія та сучасність: Тези доп. і повідомл. Всеукраїнської наук.-теорет. конф. (9–10 груд. 1993 р.)*. – Львів: НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Наук.-дослідний центр періодики, 1993. – С. 206–211.
4. Гришина Т. Перший український бібліографічний часопис Рец. на кн.: Ільницька Л., Хміль О. Журнал "Книгарь": літопис українського письменства (1917 – 1920) : сист. покажч. змісту / НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника. Львів, 2016. 393 с. / Т. Гришина // *Бібліотечний вісник*. – 2018. – № 3. – С. 41–42.
5. Рибчинська Н. "Книжка" (1921–1923): історико-книгознавчий аспект // *Записки ЛНБ ім. В. Стефаника*. – Львів, 2000. – Вип. 7/8. – С. 121–135.
6. Українські бібліологічні вісті / за ред. В. Дорошенка; Українська вільна академія наук, сер. Книгознавство. – Авґсбург: УВАН, 1948. – 80 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2065/file.pdf>.
7. Юрій Шерех (Ю. Шевельов). Поза книжками і з книжок. – Київ, 1998. – С. 317–346.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**IX Міжнародна науково-практична конференція
«Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта:
орієнтири співтворення»**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

26 лютого – 1 березня 2019 р., смт. Славське Львівської обл.

Електронне видання

Відповідальна за випуск Я. Є. Сошинська

Видавець:

ВГО «Українська бібліотечна асоціація»

04053, м.Київ, вул. Тургенєвська, 83-85

info@ula.org.ua

www.ula.org.ua